

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

I.

To je svet — kakor da si ga je bil Bog izbral za počitek po ustvarjanju! Kamor se ozre oko — povsod gora! Krepki podstavki segajo v dolino in izginjajo — zasanjani valčki matere zemlje — polagoma v njej. In človek, ki hodi tod, hodi s spoštovanjem in s pobožno mislijo v srcu. Začudeno in začarano se ozira oko v gorska temena in srce si želi v tiste bistre višave, solncu in sveži jasnini nasproti. Gore pa strme, silne in nepremične — in njihovo molčanje je kakor brezzvočna pesem večnosti.

Ob njihovem vznožju pa ljudje. Stlačili in stisnili so se skupaj kakor mravlje. Vse išče, grebe, pika in kljuje, kljuje za kruh. Dravo na severu so porinili v tesnine in so ji obložili strugo s kvadratastim kamenjem. Ni jim prijalo igranje razposajene ljubice, ki je romala divja in razigrana od enega gorskega velikana k drugemu. Bali so se njenega ljubimkanja in njene strasti. Kajti spomladi in v jeseni, ko so izkipevala njena nedrija, je segala na desno in na levo po zemlji in po ljudeh. Tumatam stoji še spomin: Tukaj je nesrečno smrt storil... Danes pa je Drava sama — kakor ljubica, ki so ji vzeli ženina. Tiha in zakrknjena šumi svojo trdo pot in šepeče na gosto nastanjenim brodnikom o davnih dneh. Kraj samote pa pričajo visoke skalnate stene in čeri o njeni nekdanji slavi.

To vse je bil dom Tomijeve Tine. Dravska dolina od Šent Janža do Šmarjete — vsa je bila priča njene rasti. In dekletce je rastlo kakor divja roža, zasajena na napačnem kraju. Že tisto uro, ko je kriknilo svoj prvi krik, so se ljudje začudili.

„Romala bo, romala,“ je zamodrovala detetova stara mati proti otročruci, ko je zapazila, da otrok suče glavo. Puškar Tomi je pokimal in babica je pritrdila važno:

„To sem pa res že čula od starih ljudi, da tak otrok, ki se ozira okrog sebe, kadar pride na svet, ne najde stalnega mesta.“

„Tomi,“ je dahnila žena in se je skušala ganiti. Mož je stal kakor prikovan. Gledal je malce pretemno in pretuje za tak svečan trenotek.

„Naj pa bo, kakor je božja volja,“ je vzdihnila stara mati.

„Kaj —“, se je začudila babica.

„Nič, nič,“ je zagodrnjal Tomi in je ubegaval s pogledom. Na postelji je dahnilo:

„Oh —“

„Kaj boš,“ je silila stara mati v svoje. „Če ni, pa ni. Saj so dekleta tudi potrebna na svetu —“

„A — tako! Oh, Tomi — takele žive morate pa že biti veseli! Saj za fante je še čas,“ si je dajala babica duška v trenutnem spoznanju položaja. S pogledom kakor krt je ostrknila Tomija s tako naglico in v tako smer, da mu je bilo mučno in toplo obenem.

Ko je babica opravila kopanje, so se domenili za ime.

„Planšarica bo,“ je menila stara mati. „Živinski patron je pa sam sv. Valentin.“

Pri tem je ostalo —. Ko so prinesli dete od krsta, ga je babica odgrnila in ga je poklicala:

„Tini —“

Drugi, kolikor jih je bilo, so ponavljali klic in so ogledovali otroka. Žganje in mošt sta jim raztepala svečane misli in gladke besede. Teta Mica, ki je bila botra, je govorila na desno in na levo. V krepki govorici je slavila kmetiški stan. In stric Joža, njen mož in otrokov boter, je pritrjeval prikimaval pri vsaki ženini prispodobi. Stara mati je poslušala.

„Ves svet je na kolcah,“ se je izognila. „Ali ne, Matilda,“ se je okrenila proti otročnici in si je založila dobršen kos pogače v usta.

„Na kolcah —. A delavci pridemo vedno ravno med zobe,“ je zabobnal Tomi s prsti po mizi.

„Kaj boš — s tremi križi še ni žalosti pri hiši,“ je klical boter dobro voljo v vas in je napil na otrokovo zdravje. Kozarci so zazveneli in mošt je za trenotek pognal kri v hitrejši tok.

„Da je le zastopnost pod streho,“ si je oddahnila babica, ko je postavila kozarec na mizo.

Matilda se je nasmehnila s postelje, Tomi je sklonil glavo, a beseda je vendar plavala v veselo smer.

„Enega na doto,“ je zvrnil boter čašico žganja.

„In za ženina,“ mu je sledila botra, da so ji zagorela že nekoliko razorana lica.

Tomi se je nasmehnil. V zibeli je zavekalo dete.

„To pa za moro,“ je ponovila babica po zgledu obeh botrov in je polila par kapljic proti zibeli.

Vzduh v sobi je bil venomer težji. Kakor se je nagibal dan, tako se je dvigal tobakov dim in vonj po sparjenem alkoholu po nizki in tesni izbi. Otročnica je tupatam zakašljala in njeno medlo oko je bilo zastrto kakor s prosojno sivo kopreno. Od časa do časa je uprla pogled v Tomija, ki se je venomer oziral po zaprašeni stenski uri.

„Kakor utelešen glad,“ je pomislila, ko je motrila njegova bleda lica.

Družbo je začel zmagovati vinski duh.

„Na dobro zdravje,“ je zagodrnjala stara mati. Ko je odstavila kupo, je imela oči vse mokre od solz in ustni slinasti. Pri govorjenju je odpirala usta tako široko, da sta mogli brezzobi čeljusti zložno na razgled.

Babica se je smejala kakor v ekstazi. Z debelimi rokami je zaveslala zdaj proti kruhu, zdaj proti pijači — in se je venomer premikala na stolu. Botrov pogled je pil njene maščobne prsi in tudi roka je včasih zamodrovala proti tistemu kraju. Teta Mica je dvorjanila Tomiju.

„Vesel bodi, da sta mati in otrok srečno vsaksebi,“ ga je pogladila po stegnu in se je nagnila proti njemu.

Ura se je oglasila na osmo in Tomi se je dvignil. Z dolgim pogledom je premeril ženo in je prijel Mico za rokav. Matildi je hušknila senca na čelo — sicer se ni zmenil nihče za to, da sta onadva ostavila sobo.

V veži je Tomi postal. Teta Mica se je gugala kakor veliko, zarjavelo nihalo.

„Kajne, kajne,“ je momljala kakor da ima jezik potrošen s peskom.

Tomi je premišljal, se je obotavljal in ni mogel z besedo na dan. Mici pa je prijala samota.

„Srečna je Matilda, srečna,“ ga je prijela za roko in se je vdala ognju vinskega duha. Tomi je nenadoma začutil, da srka po njegovem licu nekaj spolzkega in mastnega.

„Zdaj,“ se je krepil in je izrekel:

„Babico bo treba plačati.“

Micina glava je zakolebala pred njim:

„Nimaš?“

„Ne —“

Botra se je razkoračila in se je pogladila po črnem, s čipkami obrobljenem predpasniku. Potem je izvlekla izpod njega veliko omaščeno denarnico. Ko jo je odprla, je Tomi zastrmel od začudenja.

„Pa njemu ne pravi,“ mu je ponudila precejšen bankovec.

Ko je začutil puškar denar v roki, ga je šele prav zaskolela zavest bede in pomanjkanja. Strupeno želo ga je zažgalo in kakor brez uma je objel z levico pijano botro okrog pasu, desnica pa je šla v denarnico iskat paše.

„Čakaj, čakaj,“ je poskušala Mica s smehom in je z glasnim poljubom vrnila pravo za dobro. Puškar je drhte stlačil denar v žep. Podrhtevanje botrinega telesa in neprijeten vonj po potu — vse se mu je rogalo, njemu, mlademu očetu, a v glavo je udarilo kakor strela:

„Tat!“

„Pa greva —“

Z negotovim korakom je stopila Mica za njim v sobo. Stara mati je dremala. Glava ji je klonila na prsi in na stran — po številnih gubah na strani so se zbirale sline.

Boter je sedel pri babici — z desnico je motovilil in iskal.

Puškarja je spreletela zoprna zona. Segel je po žganju in je pil. Gorko ščegetanje v grlu ga je nakrenilo na pozabljenje.

„Enkrat — nobenkrat,“ je sedel k babici — „zdaj pa račun!“

Matilda se je zdrznila kakor pod ostrim udarcem. Roka je iskala dete, oči so obstale v solzah.

„Račun, hoho!“ se je smejal boter. „Slovenski račun za slovensko kri!“

Tlesnil je z jezikom kakor v slutnji slasti. Velik in koščen se je naslanjal na babico, da je ženska skoraj omagovala pod ostrostjo njegovih komolcev.

„Kar, kar,“ ga je ščegetala po ledjah in teta Mica je stisnila oči.

„Kako sta dobra,“ se je naslanjala z obema rokama na Tomijeve rame.

„Saj pravi Tomi, da so vsi ljudje tovariši,“ se je dramila stara mati iz omotice in si je brisala sline. S smehljajočim pogledom se je ozrla na puškarja in dobro ji je delo ob misli, da ga je nekoliko uščenila.

Polagoma se je začela obremenjena družba dvigati in v sobi je zavládala mučna tišina. Tomi je pospremil goste, Matilda pa se je skrčila v postelji. Kakor da se je šele tisti hip domislila materinstva, se je z naporom sklonila toliko, da je mogla odgrniti dete. Smehljaje je zastrmela v drobni, višnjevasto podpluti obrazek in ni mogla odvrniti pogleda od njega.

Pod oknom je zagodrnjalo in Matilda je razločno čula botrov glas:

„Fanta, fanta bi Tomi rad —“

„E, kaj — da bi bilo le za potrebo krajcarjev, potem pride tudi dekle prav,“ je zavračala teta Mica z glasnim poudarkom pijanih ljudi.

Matilda je vlekla na ušesa, a ostalega ni mogla razumeti. S trpkostjo se je domislila mrkega Tomija in obšlo jo je kesanje nad tisto uro, ko se mu je prvokrat razkrila v slasti. Nesreča osamelosti jo je prevzela in vsa radost mlade matere se je hipoma prelevila v topo bol.

„Smrt,“ ji je šinilo skozi misli. Groza pojma jo je navdala z naslodo, ki ni mogla misliti o njej.

„Umriva, Tini, ker nisi fant,“ se je rogala misel dalje in kup živega mesa je zaplesal materi pred očmi kakor velik, krvav kolobar. Brez zavesti je omahnila vznak, da se je izlegla plevnica pod njo.

Ko se je Tomi vrnil, mu je šumelo v glavi. Ozrl se je po otročnici in ni vedel, kaj bi.

„Tilda —“

Klic je zamrl brez odziva in puškar je pil.

„E, tvoje — moje,“ si je modroval že nekoliko meglen v mislih. Srknil je drugič in tretjič in še mnogokrat. Potem je stopil k postelji in je začel vnovič klicati ženo. Zunaj je dihala mlačna poletna noč in tupatam je hušknila svetla proga mesečine v sobo. Na mizi, med ostanki jedil in pijače, je brlela mala petrolejka.

„Na,“ je stresel Tomi ženo in ji je pomolil šop manjših bankovcev.

Matilda je odprla oči in se je prestrašeno ozrla po detetu. Ko pa je ugledala možev dar, ji je dahnila vročična rdečica na lice.

„Ti —!“

Začudenje, karanje in očitiranje, ki si ni drznilo jasno na dan, je zazvenelo v tej edini besedi. Puškar se je majaje sklonil k ženi:

„Za dekle je treba denarja — pravi Mica... Ona ga pa ima,“ je dodal dvoumno in s pomenljivo kretnjo.

Žena je kriknila.

„Na,“ je silil Tomi.

Matilda je stisnila ustnici:

„Tat!“

Puškarja je dirnilo. Zakolovratil je nazaj in je udaril s pestjo ob mizo, da so zazvenčale prazne čaše.

Dete je kriknilo. Nejasnemu otroškemu glasu se je pridružil materin jok in očetova kletev — — —

II.

„Aj, oj,“ je skušala uveljaviti četrletna Tini svojo modrost. Kakor ulito iz živega srebra se je zibalo otroče v materinem naročju.

Mati jo je ogledovala in se je igrala ž njo od dne do dne. Bežeči čas je dvigal dete kvišku, je prinesel sestrico in bratca in je povišal

revščino v koči. Tisto leto pa, ko je Tini praznovala šestič dan svojega rojstva, je zaslutila Matilda četrti blagoslov v svojem telesu. Z jezo in žalostjo je razodela možu skrivnost.

„Kam bo ž njimi,“ je tarnala zvečer v tesni kuhinji, ko je prišel mož črn in zamazan z dela. Ogleдал se je okrog sebe in je odločil kratko:

„To je hudič!“

Matilda je zajokala, da se je stresalo veneče telo. V mislih je klela vse sanjane in užite slasti, njih sadove in samo sebe. Koča je bila nizka kakor še nikoli — skoto je tiščal strop na tilnik. Po kuhinji se je valila sopara, v sobi je kričala deca; njen smeh in krik pa je bodel Tildo do mozga.

„Da bi vsaj ti kaj več zaslužil,“ je zamrmrala proti možu, ki je sedel za mizo nasproti malega štedilnika.

„Zate bi bilo najbolje, če bi bil vsak moj žulj — cekin,“ je zamahnil Tomi jezno in je segel z levico v brk. Kakor je motril ženo, se mu je zazdelo, da je grda, stara in zoprna.

„Bedak sem bil,“ mu je ušlo ob spominu na tiste davne dni, ko jo je gledal mlado in svežo in jo je hotel imeti za svojo.

„Saj si vedel prej,“ se je branila žena osorno.

„Kaj sem vedel?! Tega nisem vedel, da si kakor leska z lešniki!“

„Grdoba,“ je buknila žena zamolklo in je sklonila glavo.

„Zdajle je konec,“ je pomislila z žalostjo, ki ji je udušila besedo. Iz trpke resničnosti je bežala misel nazaj v tisto sladko minulo, ko je bila dekle in srečna... Takrat je gledala življenje kakor da čuje lepo povest: Prišel je vitez in je zaprosil kraljčino. In sta šla na sedmi grad in veselja ni bilo ne konca, ne kraja... Ta lepa povest! Matilda je vedela tiste čase, da je vitez — Tomi... Ko hodi iz tovarne, ima roke kakor jeklo — vendar gre ponosno in pogled mu šviga v desno in v levo: Kje ste, dekleta? ... Ona se je smehljala in si je uravnavala lase tako, da so se ji sipali v zapeljivih kodrih po čelu. — Tu smo, vitez črni — pelji nas na solnce!...

„Če je kdo goljufan, sem jaz,“ je vzdihnila medlo in se ni ozrla na Tomija. Jokala bi od žalosti in smejala bi se od onemogle jeze, najrajši pa bi zasadila nohte v možev obraz.

„Kdo je goljufan?! Saj ti nisem nikdar obetal gradov!“

„Lakote pa tudi ne,“ je zacepetala žena, vsa zaripljena v obraz.

„Pa pojdi delat, če ti ni prav,“ je vztrajal puškar ledeno.

„Seve — jaz ležim doma: Trije otroci zraven vsega gospodinjstva —“

„In botra Jožeta,“ se je zagrohotal Tomi z zasekljajem. Bogve kolikokrat je že mislil na to, a si je vselej premislil. Nocoj pa se mu je zdelo vse kakor nalašč pripravljeno za to, da izusti svoj sum.

„Vidiš,“ je dražil trdovratno — kaj dregaš okoli sebe, ko veš, da imaš opeklino!“

Matildo je zadelo kakor strela. Krenila je z glavo na desno in na levo in je lovila sapo.

„Res,“ se ji je izvilo slednjič in glas je bil razkavi in suh.

Tomi se je topil v smehu:

„Saj vem... Še predno je bilo, sem vedel: Meta ni moja, Tonče ni moj... Še Tini je, — ha? Boter na levo, boter na desno! Čeprav je kosmat in godrnjav, srebrnjake ima pa le, kajne?!“

Opletal je z obema rokama okrog sebe in ji je molil zdaj levo pest, zdaj desno pest:

„Kar povej, kako si goljufana, da se moraš mastiti, ko se jaz potim,“ je vihral slok in suh. Zatlačil si je v usta zalogaj tobaka in rjava tekočina mu je med kričanjem sikala izmed zob.

Matilda se je tresla. Sopenje se ji je trgalo iz prs kakor težki sunki. Dvigala je roko — kakor za prisego — in je jecljala samo:

„Ti — ti —“

„Ne jaz, ne — ampak Jože,“ je pilil Tomi ostrino svojih bodic, vesel lastne moči.

Tedaj je Matilda zbesnela:

„Pojdi tja, kjer je mesto zate, tat!“

Brez misli je prijela posodo, ki ji je bila najbliže, in jo je vrgla ob tla. Črepinje so zazvenčale in so se razškropile na vse strani, da je Tomi za hip izgubil oblast in je osupel strmel v prikazen pred seboj. Ženin spačeni obraz, njen nenadni krik, ropot — vse je leglo nanj z neznano močjo.

„Jaz tat, ti vlačuga! Čeden par,“ se je sesedel na stol in si je zaril prste v lase...

Tini je baš spravljala mala dva v posteljo, ko je začula vik. Majhno in drobno se je sukalo dekletce okrog malih in jima je prigovarjalo z otroško ljubkostjo, da bi ju spravilo k pokoju. Ko pa je začulo ropot, se je prestrašilo in je prisluhnilo. Popustilo je delo in je stopilo v vežo, ki je delila sobo od kuhinje..

(Dalje prihodnjič.)

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Zamolkel udarec je padel nekam — Tini je zadrhtela, ko je čula, da je oče zaklel.

„Golazen,“ je zarjula v kuhinji mati in dekle je vedelo, da je padlo po njej.

V brezizrazni bojazni se je stisnilo k vratom, a si jih ni upalo odpreti. Pepelnato v obraz je prisluškovalo in je čakalo. Pomagalo si je z edino otroško pomočjo — s solzami.

„Nič več s teboj pod eno streho,“ je zapretila v kuhinji mati.

„Le pojdi — kamor te je zmeraj vleklo,“ je rohnel oče in je bil ob mizo, da je žvenketalo posodje.

„Na vsak prst bi bila imela lahko deset takih kot si ti —“

„Na papirju,“ se je zarežal Tomi s tako groznim glasom, da je zatrepetala Tini kakor šiba na vodi. Razumela ni ničesar, samo krik ji je povzročal bolečine. Spomnila se je na tistega Turka, ki je v Šent Janžu sekal Marijo in na tisto gorečo ptico, ki je nekoč zanetila Reberje... Vsega hudega se je domislila in vse hudo se ji je zdelo, da je zdaj prišlo med očeta in mater. Vajena je bila malih prerekanj — trenutkov, ko završi po hiši kakor huda ura, a kaj takega še ni čula kot nocoj. Zato je vstajala njena domišljija in je prizivala take podobe, da se ji je oznojilo čelo. Spomnila se je stare matere, ki je umrla pred dobrim pol letom. Tisto voščeno in mrzlo —

„Mama,“ je kriknila, ko se ji je zazdelo, da je padlo vnovič. Med jokom je odprla vrata in se je skrčila k tlom. Matilda je ležala na tleh in Tomi jo je tiščal k tlom.

Tini je omahnila k njima in puškar se je prestrašil. Hotel je zagrabiti proti dekletu, a roka je omahnila kakor mrtva. Hipoma ni videl pred seboj nič drugega nego otrokove orošene oči in ni čul ničesar drugega kakor njegov jok. Vstalo je v njem tako, da ni vedel, kam bi se ozrl in kaj bi začel.

„Beži,“ je hotel zakriti otroku grozoto, toda dete ni ubogalo. Ozrl se je na ženo in se je zastudil samemu sebi.

„Fej“, se je dvignil naglo in odšel v noč. Kamor se je ozrl, je ugle-
dal mater in dete. Njuna nema govorica je nenadoma dobila moč nad
ljubosumjem. In puškar je ubežal v beznico, da bi jo utopil.

Kakor obsojenec je šel od Sv. Jožefa proti Reberjam: Težke noge,
težke misli in kljuvanje v glavi. Mislil je naprej in nazaj, nazaj na
tiste ure, ko je delal z dekletom načrte za bodoče dni. Takrat je zaslužil
štiri krone v tednu — a moči je bilo v njem! Govoril je radostno — vse
iz srca v srce — in s trudom in z dolgovi sta si postavila malo kočó...
Moj Bog, kakšno veselje je bilo tedaj, baš malo prej, predno je prišla
Tini! Potem pa nič več — za čudo krščeno — nikamor več ni hotelo
iti! Več je zaslužil, več je porabil! Obresti, deca, žena...

Puškar Tomi je stisnil pesti. Noč je bila svetla in prijazna — toplo
je zavabil tupatam veter, da so se zganile visoke trave ob cesti na
travniku.

„Krivica,“ je zamomljal Tomi in se je ozrl v zvezde — „vse je
sama krivica na svetu!“

Pogledal je po trgu. Prav tam doli ob robu so stali visoki dimniki
— kakor iz pošastnih žrel se je valil dim iz njih. Dolge, ozke in uma-
zane cunje so plavale pod nebo. Puškar pa je mislil na tiste ljudi, ki se
stezajo po mehkih divanih in imajo kožo kakor baršun. Svila jim šumi
nasproti, kadar stopijo k ženi — in deca se koplje v čipkah. Od jutra
do večera jim plešejo številke pred očmi in njihov ples jim privabi
zlata in srebra v izobilju.

„Prekleta ura,“ je pomislil na tisti hip, ko je bil obsojen v življenje.
Postal je, preiskal žepe in je stresel drobiž v oguljeno denarnico.

„Ena, dve, tri,“ je štel na prste merice, ki si jih sme privoščiti za
pozabljenje. Ko je uredil vse, je stopil v žganjarno.

V tesnem prostoru se je šopiril smrad. Delavci so rogovilili sem-
tertja in njihova govorica je bila kakor hud prepir. Sajaste roke so
segale po umazanih steklenicah — tu, tam se je zasvetila pipa, cigara,
cigareta. Med govorico se je mešalo kašljanje in pljuvanje, pozdrav
bolezni in sestre smrti. Dvoje zakajenih petrolejk je za silo razsvetlje-
valo nič manj črne obraze. Debelušna ženska je stala pri točajnici. Na-
gubana golša ji je mahedrala na vsaki strani vratu, da so se konci
lic gubili v njej. Kadar je izpregovorila, je bil njen glas kakor zvok
počene strune.

Med gosti se je vrtela mastna natararica. Tobakov dim je pregnil
njeno mladost, da je bila kakor neokretna voščena figura. Razmršeni
lasje so se ji usipali po čelu in po vratu, na vsaki strani vratu pa si je
že pripravila golša svoj sedež.

Tomi je sedel in dekle je stopilo k njemu tako, da se je dotaknilo s prsi njegovih ramen.

„Grenkega?“

„Le,“ je zagodrnjal puškar in je uščipnil dekle v stegno. „Pri meni je že tako in tako vse grenko!“

Natakarica se je zasmejala s širokim smehom, da se ji je stresla vsa prednja stran — in je odšla po zahtevano pijačo.

Tomi se je oziral po pivcih. Stari in sivi, vmes možje najboljših let in med njimi napol otroci — vse se je bratilo in je kovalo načrte za široke preosnove. Med njimi se je potikal bled možic, zabuhlega obraza in vodenosivih oči. Lasje trdi in umazanorjavi, mož sam pa vljuden, z nasmehom oblastno vdanega človeka. Puškar je za kratek čas pozabil na vse, kar se mu je pripetilo v pravkar minulih urah — in je z vedno večjo radovednostjo motril neznanca.

„Edini blagor na svetu je socijalna demokracija,“ se je oglasil nekje delavec z zamolklim basom.

Med dolgo vrsto pritrjevanj se je zarežal še dokaj svež glas:

„Socijalist je človek samo dotlej, dokler mu hodijo drugi po hrbtu!“

„Zuerst national, dann demokratisch — nicht wahr, meine Herren,“ je nenadoma zabesedičil tujec v splošno prerekanje. Oči so mu izstopile in plošaste roke so dokazovale z najrazličnejšimi kretnjami pravkar izgovorjeno trditev.

Delavstvo je odpiralo usta — nekaj mlajših je obstopilo govorečega in je strmelo vanj kakor v sladko vabo.

Tujec je govoril in iz gospodov so naposled nastali — bratje!

„Deutsche Lieb' und deutsche Treu', Brüder und Kameraden — das macht uns stark!“

Medtem je prinesla natakarica žganje.

„Kdo je to,“ je s pogledom pokazal Tomi na tujca.

„Gospod Müller pri davkariji — je šele prišel,“ je razlagala natakarica. „Je močno na nemško plat,“ je pristavila važno in s spoštovanjem.

Tomi je pokimal in je pil. Kri je zakipela in v srcu se je bratilo zaničevanje s sovraštvom. Ljubosumje — njegova trda črta — se je uprlo proti tujcu.

„Žlobudranje,“ se je nagnil k delavcu, ki je sedel njemu najbliže.

„Denar jim diši, tem petelinom, denar,“ je odvrnil nagovorjeni in si je s prsti počesal malce osivelo, v ostro pristriženo brado.

Tomi je bil vesel uspeha.

„Pusti naj nas — pa zaslužka naj nam dajo —“

„Eh, no! Gospodar in mi — to je kakor dan in noč,“ je menil sosed brez zanimanja.

Tomi je skomignil z rameni in se je okrenil drugam. Praznil je kupe — mero za mero — in vedno bolj ga je žgala jeza. Sam že ni vedel prav, kaj hoče — in pred očmi mu je plesalo — vse šemasto in našemljeno.

„Pustni torek,“ je godrnjal predse in oči so venomer iskale človeka, ki bi se mogel pomeniti ž njim. V tem je začul kakor v polspanju, da snujejo ljudje nekako društvo. Ozrl se je na desno in na levo in je zapazil z nevoljo, da je ostal sam za mizo. V skrbeh, da zaostane, se je pomešal med gručo.

Društvo je bilo že napol ustanovljeno. Nekaka zasebna zaveza, klub „zur Förderung der deutschen Sprache und Kultur“.

Baš so bili v zadregi za zastopnika pri Sv. Jožefu, ko je pristopil Tomi. Ko je razložil, zakaj gre, se je ponudil:

„Dös übernim i!“

Gospod Müller je dvignil glavo in je pozdravil puškarja z očmi.

„Das ist — — —?“ je vprašal naokrog.

„Gornik“, je odvrnil Tomi in se je preril bliže.

Müller je začel razlagati pravila kluba: nemška govornica v javnosti in doma, nemške knjige, nemška deca, nemško to in nemško ono, da je bil Tomi že več kot pijan. H koncu ga je potrepal Müller po rami in mu je pojasnjeval, da je to časten in vzvišen posel, ki zahteva ljudi — mož, celih mož! Treba je delati kakor mravlje.

„Natürlich nicht umsonst“, je dodal slednjič zaupno in prijateljsko, da je puškar pozabil vse misli o krivici na svetu. Potolažen in razigran je odšel pozno v noč iz pivnice...

Pred kočo je postal. Kakor kij ga je težila glava in globoko nekje se je oglašalo očitjanje. Pritisnil je na kljuko in je majaje obstal.

„Prekleti svet!“

Pogledal je proti nebu in je zaškrstal z zobmi.

V veži mu je prišla žena nasproti. Napol oblečena, z razpuščenimi lasmi, drhteča in plaha — je stala pred njim kakor živa žrtev. V desnici je držala svečo, z levico je zakrivala prsi.

„Tončeta vije božjast — že vso noč,“ se ji je izvilo z grozo.

Puškar se je vzravnal. Hipoma ga je popustila pijanost in roki sta mu omahnili brez moči.

„Po zdravnika?“

Matilda je brez odgovora odprla duri v sobo. Roka se ji je tresla — vse misli so bile pokorne edinole materi.

„Poglej, kako trpi,“ je pokazala na posteljo. Ko pa je Tomi pristopil, je bilo dete mirno in že brez življenja.

„Kakor kazen,“ je pomislil na minuli večer. Pogledal je sinka in ženo:

„Zdaj ga nama ne bo treba rediti —“

Matilda je sklenila roki in je viknila:

„Tomi —“

V naslednjem hipu je slonela na njem, ga je prosila in rotila, a mož jo je čul kakor iz dalje. Sama nasprotja so prekipevala v njem — očitanje je rodilo očitane in vrhu vsega dih smrti. To slednje, ki mu je udarilo v družino kakor blisk, ga je zadelo najhujše.

„Veš, Matilda — mi smo Nemci,“ je vrgel brez zveze.

Žena ga je pogledala skozi solze.

Tini, ki je videla in slišala vse, je razširila oči in je zajokala. Kakor z ognjenim železom zarisan, je ostal večer in vsa noč v njeni duši.

III.

To je bilo življenje — kakor na ražnju! Oče je hodil sklonjen in mrk, mati je molčala — a Tini je kipela v svojih slutnjah in pre-mišljevanjih. Včasih, ko se je zmračilo, se je stisnila v kot in je vsa trepetala od groze. Ves svet — to se pravi: Sv. Jožef in travniki proti Reberjam — vse to, kar je bilo prej zanjo lepo in solnčno, je zadobilo senco tujega in neznanega. Groza je dihala v gozdu — z vsake veje in izpod vsakega drevesa se je režal strah. Kadar so legle večerne sence na gozd in na njive, si Tini ni več upala izpod strehe. Zagrnila je okna in se je venomer ozirala okrog sebe. Kakor hitro se je zamislila v brezdelju, je začutila materino grčanje in očetove udarce. Bratec — majhen in droben — je ležal na postelji in se je vil in penil, da se ni upala ozreti tja. Velost starke je objela otroka in na obraz je dahnila voščeno-rumena barva. Mati ji je odkazovala mala dela, toda — kar je Tini prijela, ji je padlo iz rok.

„Neroda,“ se je hudovala mati in neredkokrat je občutilo dekle težo njenih rok. Udajalo se je vselej brez ugovora — nič smeha, nič joka; le sovražne poglede je vračala z enakimi —

„V jeseni pojdeš v šolo,“ jo je opozoril oče pri neki priliki — „glej, da se privadiš nemščini!“

Tini je pogledala in medli očesci sta se začudili — rekla pa ni ničesar. V najtišjih mislih svojega srca je želela očetu in materi — smrti —

„Ata tepe mamó, mama pa mene,“ je potožila Rokavčevi Sali, ki je bila ž njo istih let in njena edina prijateljica.

„Pri nas pa mama nosijo hlače,“ je odvrnila Sali samozavestno. „Tako,“ je pokazala z odločno kretnjo materino oblast — „in atej molče kakor miška!“

„Potem že,“ je vzdihnila Tini.

Sedeli sta v gozdu na starem parobku — vsaka kraj sebe precejšno vrečo z dračjem in z razno suhljadjo.

„Ali že znaš kaj nemškega,“ je vprašala Tini po kratkem premoru in se je poigravala z bosimi nogami.

„Saj sem Svovenja,“ je odvrnila družica.

„Pa v šoli,“ je poizvedovala Tini.

„Mama pravijo: Če je dobro naše delo in naš denar, naj bo še naš jezik,“ se je odrezala Sali zanosno. „Veš, moja mama so Kranjica.“

„Mi smo pa nemški, pravi atej,“ je razložila Gornikova z žalostjo. Dve debeli solzi sta iskali pota po njenih licih.

„Umrla bi rada,“ je potožila, ko je videla, da se je družica namrdnila pri zadnji novici. Sali pa je bila vesela in zdrava, polna razposajenosti in tistega ovzdušja, ki ga širijo tovarne in razmere pod njihovim vplivom.

„Jaz pa ne! Kadar bom velika, se poročim!“

Takoj na to je pripovedovala o porokah, o svatbenih slovesnostih in o podobnih rečeh — vse z resnostjo in naivnostjo otroka, gibajočega se v svetu, ki še nima prostora zanj. Tini je poslušala, je odpirala usta in oči — in ni vedela, kaj bi. V mislih je ugovarjala temu in zopet pritrjevala onemu, a na koncu je pripomnila glasno:

„Jaz pa ne bi mogla tako s tujim človekom —“

„Kako?“

Tini je pojasnjevala:

„Kar tako... Da bi ž njim jedla; da bi spala tam, kjer on,“ si je zakrila očesci — „in vse!“

„Saj so mama ravnotako,“ je pojasnila Sali z ugovorom.

„Mama — to je pa drugače! Z atejem bi že tudi jaz —. Pa še z atejem ne, ker tepe,“ je pomodrovala Tini.

Sali se je zasmejala na široko, da jo je zbolelo v ustnih kotih.

„Ti noričica — ti še ne veš ničesar!“

(Dalje prihodnjič.)

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Tini je namršila obrvi in je našobila spodnjo ustnico. Pograbila je vrečo in malo sekirico in je odšla. Žalitev, ki je prišla od tam, od koder je pričakovala tolažbe, jo je zadela tako, da je tisti dan želela tudi Sali — smrt.

Zasolzeno in utrujeno je stopalo dekletce po ozki gozdni stezi. Trnje je pikalo njeno kožo, ji je cefralo obleko in ji je zaviralo vrečo.

Baš je stopila Tini iz gozda in je imela komaj še par minut do doma, ko je nenadoma stal logar pred njo. Dekletce se je prestrašilo. Vreča mu je zdrknila z glave in sekirica mu je padla iz rok.

„Kam,“ jo je nahrulil logar nemško.

Tini je jecljaje povedala svoje ime.

„Ali ne veš, da ne smeš krasti,“ je nadaljeval logar in je že držal sekirico v rokah.

Dekletu so se šibila kolena od bojazni.

„Mati so rekli, da —“

V tem je začutila na desnem in na levem licu moč logarjevih rok. Obraz ji je gorel od udarcev in po glavi ji je šumelo in brnelo.

„Saj Rokavčeva Sali tudi,“ jo je zmagala maščevalnost in jeza — „in vse.“

„Räuberbagage,“ je zagodrnjal logar in je odšel s sekirico svojo pot. Tini je še postala in si je otrla solze — potem je zadela vrečo in je odšla. Čisto novi pojmi so vstajali v njeni duši: Da je kradla, da je tatica in da je to nekaj grdega in prepovedanega. To jo je težilo bolj kakor vreča na glavi...

Ko je prišla domov, je povedala materi doživljaj z logarjem.

„Kaj se nisi mogla skriti,“ je poučevala mati z nevoljo.

„Nič več ne grem v gozd,“ je zatrdilo dekle med solzami.

„Zakaj ne,“ se je začudila mati.

Tini je pomolčala in se je ozrla nezaupno na mater, potem pa se je le ojunačila:

„Ker nočem biti tatica!“

Matilda je zardela in zagorela od jeze:

„Kaj, ti boš učilo mene — ti, piškur zeleni —“

Padalo je po hrbtu in po glavi, po vsem telesu — brez izbiranja.

Tini se je vila od bolečin — jokala pa ni več. Zastrmela je predse in njen obrazek je bil kakor od pepela.

„Po svetu pojdem,“ je pomislila zase in se je splazila na prosto. Ko je stopila iz veže, je postala in se je ozirala okrog sebe — potem je zbežala po vrtu na vas in dalje — naravnost proti Kočuhi, kjer je kmetoval boter Jože z ženo in z družino.

IV.

„Kadar hoče človek ubežati vsemu svetu, gre na Kočuho,“ je dejal nekoč učitelj iz Šmarjete — kakor je s senco užaljenosti pripovedovala teta Mica.

In res! Tu je samota, da bi človek pokleknil in molil. Njiva in gozd, pašnik in travnik — vse se družijo v bratski edinosti. Po stopnjicah svetlo so naredko raztresene hiše, napol skrite med drevjem, zasenčene in vabljive. Osamljen hudournik zmoti včasih tišino na vasi, kadar hiti k Dravi pripovedovat novice z gora. Iz dalje strmi po okolici preko svojih bratov in bratcev ponosni Obir.

Ko je Tini prišla v bližino vasi, je postala. Trudna in potna je sedla pod grm kraj poti in je premišljevala. Grebla je z nogo po pesku in se je otožno in zadovoljno ozirala nazaj v smeri proti Sv. Jožefu. Na nebu so zagorele zarje, po cerkvah so se oglasili zvonovi. Ženske so hitele s polj — vsi obrazi skriti pod širokokrajnimi slamniki. Spodaj pri Dravi je nekdo klical brodnika.

„Če me spodé —“

Dekletce si je podprlo glavo z dlanjo in je iskalo izhoda.

„Po mleko sem prišla, porečem —“

S tem je vstala in je šla počasi proti Vrtniku. Pot je vedla med smrekami, borovjem in brinjem. Ob robu je že tupatam rdelo češminje, osamljena zvončica je mestoma kazala svoj vijoličasti kelih, ciklami se je priklanjal marjetici v objemu zoreče trave... Tini je ogledovala vse to in je pozabila na jezo in na žalost, tako da ni vedela, kaj bi porekla, ko je stopila pri Vrtnikovih v vežo. Obstala je pri durih in je prisluškovala, če ni morda tete Mice ali strica Vrtnika — botra Jožeta v bližini.

Veža je bila temna in okajena, kajti dim se je valil iz kuhinje kakor iz tovarne. V kuhinji je bilo čuti več glasov in Tini se je zdelo, da razloči tetinega med njimi.

„Dober večer,“ je voščila plaho in je stopila par korakov naprej. Ko pa ni dobila odgovora, je ponovila isto in je obstala na kuhinjskem pragu.

„Joj,“ se je zavzela Vrtnica, ko jo je ugledala.

Tini je že imela nameravane besede na jeziku, a izrekla je samo:

„Prišla sem, teta —“

Iz solz je Vrtnica razbrala, da je dekletce odšlo naskrivaj.

„Kaj pa je bilo?“

Tini je pripovedovala in si je mela solzne oči z rokami.

„Nič več ne grem domov,“ je dostavila h koncu pogumno, ko je spoznala, da je teta Mica prijazna ž njo. Ta pa jo je peljala v sobo, kjer je carovala njena najmlajša deca.

Desetletni Francelj in par let mlajša Rezika sta sprejela s krikom in smehom malo sestrično in sta ji začela razkazovati svoje zaklade. Krogle iz goveje dlake, lončke iz krompirja in repe — vse same take reči, da jih je bila Tini vesela. Kmalu je bila zatopljena v igro.

„Kar pri nas bodi,“ se je razkoračil Francelj, „bomo pasli ovce! Joj, ne veš, kako naš koštrun trka!“

Peljal jo je v ovčji hlev in ji je razkazoval drobnico. Vsaka je imela svoje ime in o vsaki je vedel Francelj kaj zanimivega. Za tem so šli v sadovnjak in so skakali po travi, v skedenj so šli in na šupo, kjer je pri vsakem koraku zašumelo seno pod nogami.

„Tukaj bomo ležali, na senu — kaj,“ je ponudil Francelj in Tini je bila takoj zadovoljna.

Medtem je zaklicala teta Mica k večerji in deca je odhitela v hišo.

„Grda je Matilda, grda,“ je razlagala Vrtnica med jedjo in Tini je poslušala vse z veliko naslado. Vsaka beseda, ki je bila naperjena proti materi ali očetu, ji je bila živa uteha.

„Tudi Tomi — kar pije. Nič ni ž njim“, je menil Vrtnik.

„Stric,“ se je oglasila Tini — „pa mamu tepe.“

Vsi so sprejeli besede s smehom in tudi Tini sama se je smejala. Vse ji je prišlo tako kakor lepe sanje in le strah, da bi se morala prerano predramiti iz njih, jo je motil in ji je delal skrbi. Vendar je bilo vsevprek toliko razvedrila zanjo, da se ni utegnila vdajati samotnim mislim. Rezika, ki je že znala malce plesti in nekoliko kvačkati, ji je razlagala svojo učenost. Pripovedovala ji je o šoli in ji je kazala sveto pismo s slikami. Vesoljni potop je zanimal Tini najbolj.

„Ali bo še kdaj,“ je vprašala tako prisrčno, da se ji je smejala vse od kraja.

Rezika je skomignila z rameni in je vprašujoče pogledala očeta, a Vrtnik se je sklonil:

„Ali se bojiš, Tini?“

Dekletce je vtaknilo levi kazalec med ustni:

„Rada bi —“

„Zakaj?“

„Potem bi šli mi v barko — vsi: stric, teta,“ je naštevata po vrsti — „naših pa ne bi vzeli s seboj —“

Zopet je dobila smeh v odgovor.

„Takole si človek zavrže otroka,“ je menila teta Mica polglasno proti možu, ki je sočutno zmajeval z glavo.

Polagoma je odšla deca leč, a pokoj ni hotel k njej. Razigrana trojica se je smejala — Tini je bila taka, da bi je človek ne spoznal: Prva v razposajenosti, prva v smehu, prva v najrazličnejših izmišljotinah.

„Gremo štet zvezde,“ je ponudil Francelj, ko so se že naveličali igranja v senu.

„Kako,“ je hotela utešiti Tini svojo radovednost.

Francelj je razložil:

„Vsak človek ima svojo zvezdo. Kdor jih šteje in prišteje do svoje, umrje.“

„Tega že nočem,“ je odvrčala Rezika.

Tudi Tinco je zmagala bojazen.

„Doma bi že umrla,“ je premišljevala zase — „tukaj pa ni treba.“ Ugovarjati vendarle ni hotela; kajti stvar ji je bila preveč nova in mikavna.

„Poglejmo raje, če bo nebo odprto,“ je stopila Rezika z novim predlogom v ospredje.

„Kako je pa to,“ je zakipela v Tini radovednost z novo močjo.

Francelj in Rezika sta hitela s pojašnjevanjem:

„Na nebu se zasveti —“

„Kdor vidi in izmoli —“

„Dokler gori na nebu —“

„En očenaš —“

„Pride po smrti precej v nebesa —“

„Če umrje pod milim nebom,“ je še dostavil Francelj na koncu in Tini je gorela od začudenja in navdušenja. Poskakovala je od tal in je z obema rokama stiskala kratko krilce:

„To, to —. Dajmo to!“

Splazili so se na prosto. Topla noč je dihala bajke in na nebu so migetale zvezde kakor poredna očesca.

Sedli so pod košato jablo. Listje je šelestelo in tupatam je začivkal na veji ptič, ki se je bil mimogrede predramil iz spanja.

„Zdaj plešejo Vile,“ je razlagal Francelj.

„Rojenice hodijo okrog,“ je menila Rezika in je pritegnila Tinico k sebi tako, da je sedela v sredi med njo in med Francijem. Vse tri je prevzela tajinstvena moč noči in čari davnih, pradavnih bajk —

„Kdo nosi pri vas otroke,“ je vprašala Rezika sestrično, ko se je bila naveličala gledanja proti nebu.

„Ne vem —“

„Pri nas jih nosi Kapusova Lena. Veš, kje jih dobi?“

Tini je odkimala in je še vedno s pozornostjo iskala odprtine na nebu.

„V tolmunu pri Dravi. Samo ona sme tja. Če gre kdo drugi, ga precej potegne povodni mož k sebi.“

„Kako,“ je zopet strmela Tini nad novim razodetjem in se je pri-maknila tesno k družici.

„Tako — ker je velik in hud.“

„Otroke lovi in žene topi,“ je pojasnil Francelj z besedami, ki jih je čul pogostoma v dolgih zimskih večerih.

Tinico je začel polagoma zmagovati strah. Vse, kar je že čula ta večer in to noč, se je pletlo po njenih mislih tako živo in v taki bujnosti, da si že ni več upala prosto gledati okrog sebe. Kar se je ganilo kje — povsod je slutila Tini nevidno bitje. Zdaj je pričakovala prikazni od te, zdaj od one strani.

„Gremo spat,“ je zaprosila komaj slišno.

„Poglej — tamle precejajo Vile zlato,“ je opozoril Francelj in je pokazal z roko na nebesno stran, kjer se je bila pravkar utrnila zvezda.

Tini je zadrhtela po vsem telesu:

„Pojdimo —. Če pridejo sem!“

„Saj otrokom ne store nič žalega,“ jo je bodrila Rezika.

„Vseeno,“ je prosila Tini že blizu joka.

Ko so ležali v senu, je premišljevala Tini o vsem, kar je čula in doživela čez dan.

„Če bi le že bila velika,“ je tonila v želji — „potem bi vzela Francija in bi ostala pri njem.“

Misel jo je prevzela s toliko močjo, da jo je zazibala v spanje. Kmalu se je razgovarjalo samo mirno otroško dihanje med seboj. Sanje so se pletle iz slike v sliko. Resnična minulosť se je srečavala in

se je družila s slikami podzavestne domišljije in je ustvarjala znana in neznana bitja in pokrajine. Najbolj grozna je bila tisto noč v Tinih sanjah podoba — materina.

V.

Tini se je predramila in je začudeno gledala okrog sebe. Od tramovja je visela cunjasta pajčevina in lastovke so frčale skozi okrogline ven in noter. Na mestih, kjer so se križali prečniki in podolžniki, je bilo nabranega prahu na kupe. Iz ene take kepe, ki je bila nekoliko večja od drugih, je sfrlela lastovica.

„Gnezdo,“ se je razveselila Tini in je hkratu spoznala svojo okolico. Onadva sta še spala.

Splazila se je s kupa in je stopila na prosto. Belo jutro jo je poščegetalo po zaspanih očescih in misel na dom jo je prevzemala, da je bila žalostna in plaha.

Ko je stala tako sama, je pomislila na mater in vse grdo je padlo ž njene slike. Tista edina noč je stala pred njo, ko sta ždeli z mamu pri umirajočem Tončetu. Stopila je že par korakov, da bi natihem odšla domov, ko je nenadoma ugledala botra Jožeta.

„Ali pojdeš z menoj,“ se ji je smejal in je napregal konja.

Dekletce se je nasmehnilo in je molčalo.

„Se peljeva v Celovec,“ je v šali vabil Vrtnik dalje.

Tini je odprla usta:

„Grem —“

Iz šale je nastala resnica in po zajutreu je posadil Vrtnik dekle kraj sebe na voz.

Bilo je proti koncu avgusta, lep in solnčen dan. Polja kakor poslikana in z zlatom potrošena, travniki v zadnjem zelenju po košnji, a zadaj zasanjani in strmeči gozdovi in gore.

Tini se je ozirala okrog in ni mogla do besede. Vse se ji je zdelo tako svečano in praznično, da ni mogla misliti na nič drugega kakor na Vile in Rojenice. Šele, ko je zagledala šolo v Glinjah, se je spomnila nenadoma:

„Ali ste vi Nmec, stric?“

Vrtnik se je nasmehnil:

„Naak —“

„Naš atej pa pravi, da mora biti vsak človek Nmec, če hoče kaj veljati.“

Vrtnik se je zopet smejal:

„Ali misliš, da jaz kaj veljam?“

„O saj so pri nas morali dati še za kozo deset goldinarjev,“ je pojasnila Tini z veliko resnostjo.

Boter Jože jo je stisnil k sebi:

„Midva ne bova nič „tajč pohrusten“, kajne, da ne?“

Tini je bila vesela prašanja in strica in same sebe. S prešernostjo se je domislila Rokavčeve Sali in pripovedovanja o ženitbah.

„Našega ateja že ne bi marala za moža —“

„Mene pa,“ je vprašal Vrtnik in je pognal konja v dir, tako da ni čul dekletovega pritrdila.

„Ali pa Francija,“ je nadaljevala Tini zase in to ji je ugajalo skoro bolj od prvega.

V Medborovnici sta zavila k Dravi. Ko sta ugledala brod, je pohitel stric:

„Naprej leti, nazaj drži — navprek pa podi! Kaj se ti zdi?“

Tini se je smejala čudni zagonetki in se je zaman trudila z ugibanjem.

„Če poveš, dobiš v Čelovcu nekaj dobrega,“ je priganjal stric šaljivo in je poklical brodnika.

Tini je ostala na vozu in je mislila na vse mogoče strani. Ko pa se je zamajal brod pod vozom, je kriknila v strahu:

„Nazaj, nazaj!“

Stric jo je prijel za roko in jo je dražil:

„Saj drži nazaj! Naprej leti in nazaj drži —“

Tini je pogledala začudeno, ko ji je Jože razložil, da je odgovor na to uganko — brod.

„Kako,“ sta vprašali očesci neverjetno.

In stric je razlagal, da leti škripec naprej po žični vrvi, da drži splav nazaj, da ne more splavati v smeri toka in da to vse skupaj spravi brod preko reke.

Pot po žihpoljskem klancu je izpolnil Vrtnik s pripovedovanjem.

„Vidiš tam,“ je kazal v smeri proti Šent Janžu. „Tam so bili Turki.“

„Kdaj?“

„O, to je že davno —“

„Ali ste bili vi že na svetu,“ je vprašala Tini.

„Ne jaz, ne moj oče, ne mojega očeta oče — tako dolgo je že od tega,“ je modroval stric Vrtnik in Tini se ni mogla načuditi tej nepojmljivi davnini. Rada bi bila vprašala, če je bilo to morda še pred vesoljnim potopom, pa si ni upala in je le spoštljivo poslušala strica, ko je nadaljeval svoje pripovedovanje:

„To je bilo takrat, ko je bilo hudo na svetu in je besnel Turek po naših krajih. V Šent Janžu je kuhal in sam paša je privlekel iz cerkve Marijo, da bi podkuril ž njo. Zunaj je zasekal z mečem po njej in kamor je udaril, je pritekla kri. Prestrašil se je in je menda zakričal: Jesn žinjau, de je 'oj les, pa je tude božja gnada vmes! — pa jo je pobral domov v Turčijo.“

Stric je pokimal z glavo in je bil ves zatopljen v svečanost teh davnih dogodkov, Tini pa je pomislila mimogrede na Turka in na Marijo. Oboje jo je prijelo tako malo, da jo je hitro odvrnila od teh misli živahna veriverica, ki se je ujčkala na smrekovi veji.

„Stric, stric, kakšen rep ima ta miška,“ je kazala s prstom v drevje in je vlekla z drugo roko Vrtnika za rokav.

Boter Jože se je nasmehnil in jo je poučil. S takim in podobnim opraviлом sta izpolnila vso pot do Celovca.

Mesto z ulicami in trgi, mesto s hišami — kakor da so risane in pisane, mesto z izložbami, mesto z vrvenjem ljudi, z ropotom, drdranjem in šumom, mesto —. Tinine oči so bile pijane ob tem pogledu. Stisnila se je k stricu in ni vedela, kam bi pogledala. Skoraj ji je bilo žal, da se je podala na tako pot.

Stric je nakrenil konja v smeri proti gostilni „pri zlatem viru“. Skozi široko vežo sta zapeljala na umazano dvorišče, kjer se je že vse trlo kmetov, voz in konj. Starikav, debelušen hlapec je pomagal pri spreganju in je zaprl konja v stajo, Vrtnik pa je stopil s Tinico v gostilniško sobo.

Nizka in zakajena, temna in smrdljiva je skrivala gostilna v svojem osrčju kričeče ljudi: kmete in mešetarje, krošnjarje in sleparje, postopače in brezdelnike. Tinici se je vrtelo pred očmi, ko je stopila med to čudno mešanico. Ustnice so se ji tresle in v očeh jo je že skelelo za jok. Medtem je boter Jože že naročil jedi in pijače ter je poiskal prostora za oba.

„Ho, Vrtnik, ali je tvoja,“ so vpraševali znanci.

„Je moja — in ni moja,“ se je šalil boter Jože.

„Kaj si jo imel kje streseno brez ženine pomoči?“

Kar je bilo ljudi okrog, vse se je smejalo z Vrtnikom vred, ki je odločno odkimal in zanimal prašanje. Tini edina ni razumela ničesar. Kljub vsej obilni družčini sta ji bila puščoba in dolgčas edina drugova. Njen nežni, malce upali obrazek je bil med temi zagorelimi, hrpavimi in kocinastimi obrazi kakor dihljaj čudodelne prikazni. Ko se je nekoliko umirila in predramila iz omotice, je zapazila v dimu dvoje srepih

črnih oči. Gledala je tja — in šele po dolgem času je razbrala iz dima bled obraz in suhljato postavo človeško.

„Stric, poglejte, kako tam oni gleda!“

Vrtnik je pogledal, je pokimal z glavo in je ponudil dekletu kruha. Natarica je prinesla karte in boter Jože se je pripravljajl k igri z veliko vnemo. Tinica je strmela v čudnega tujca, se je stiskala k stricu in je bila z vsakim hipom v večjem strahu.

Gostje so prihajali s hrupom, odhajali s krikom — venomer isto, da je človeka že glušilo. Samo blede tujec ni hotel oditi. Prisedel je k stričevi mizi in se je zapletel v igro namesto odišlega kmeta. Tini je zakrila oči z dlanjo in se ni ganila. (Dalje prihodnjič.)

IGO GRUDEN:

SEDELA V SOLNCU SI.

Sedela v solncu si ves dan pri meni,
in videl nisem, kdaj se je zmračilo:
takó je v mislih vse pri tebi bilo,
takó ti vsa bila si v meni.

Ker se mrači, — kam se odpravljáš?
Drevesa v strahu pred nočjó molčijo,
oblaki črni nad zemljó visíjo, —
ves svet molči,
le ptiči za vodó kričijo:
kam se odpravljáš?

Če se poslavljšáš,
mi luč prižgi: o, strah me je samotne,
v iskanju duše brez smerí popotne.
Kam se odpravljáš?
Prižgi mi luč, če se poslavljšáš.

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Igra je vzkipevala, razburjenost je naraščala in Vrtnik je izgubljal. Začel je segati pogosteje po kupici. Naenkrat je kriknil in je zalučal prazno denarnico na mizo:

„Za konja igram, če hočete!“

Tini se je prestrašila, čeprav ni razumela položaja; blede tujec pa, ki je zaporedoma dobival, se je smehljaj prijazno.

„Kar pustite,“ je miril nemško. „Doklej pa ostanete v Celovcu?“

„Kaj vas briga — saj imam konja in voz,“ je udaril Vrtnik s pestjo po mizi.

Tini je zajokala, ta in oni je pojenjal s preglasnim govorjenjem in se je oziral po hrupnem igravcu, tujec pa se je mirno sklonil k Vrtniku in mu je pošepetal prijazno:

„Če hočete, vam dam ves denar nazaj —“

Stric je pogledal tako začudeno, da se je nasmehnil celo vedno mirni tujec.

„Na besedo! Ves denar dobite lahko takoj nazaj! Saj do večera itak ostanete v Celovcu?“

„Tisto že,“ je pritrdil Vrtnik in žarka nada mu je množila pijanost v glavi.

„Kupovat gotovo pojedete kaj?“

„Tisto že,“ se je zopet oglasil boter Jože in je srebnil par globokih požirkov. „Kaj vraga je za tem,“ je pomislil napeto in se je ozrl na Tinico, ki je po malem poihtevala. Tujec mu je ponudil pijače iz svojega kozarca.

„Igrajva za malo! Dokler ste vi po opravkih, ostane dekletce pri meni.“

Vrtniku je zastajala sapa. „Ta je nor,“ se je smejala meglena njegova misel, a jezik je izrazil kolikor mogoče razločno:

„Če ni nič drugega, gospod — pa kar roko v roko!“

Res ni hotel prav nič drugega, ampak je segel v listnico in je odšel na mizo denar, a Tinici je ponudil rdeč zavojček sladkorčkov. Deklica se je kmalu spoprijaznila s sladko vsebino in blede tujec se ji

ni zdel več tako grozen. Vrtnik je igral in izgubil. To pot niti ni hotel drugače —. Kaj karte, če je denar zopet enkrat varno pod streho — je mislil jadrno in bi bil najrajši zavriskal.

„Pri temle gospodu ostaneš,“ je pojasnil mali —. „Jaz grem pa v mesto po opravkih! Le glej, da boš pridna!“

V tem je že odšel tako naglo, da Tini ni mogla do ugovora. Tujec jo je prijel za roko in jo je odvedel po temnih, vijugastih stopnjicah v sobo. Škrt — je začula Tini in ključ je izginil v gospodovem žepu.

„Ker te je stric izročil meni, mi smeš reči papa,“ jo je poščegetal po bradici. „Ali znaš nemško?“

„Malo,“ je dahnila Tini boječe.

„No, reci mi papa,“ je zagrnil neznanec okno in je nažgal veliko petrolejko, čeprav je bilo šele malo čez poldne.

Tini bi se bila najrajša smejala — tako ji je začela ugajati ta čudna igra. Saj ima vendar ateja doma in mamó — pa kaj hoče ta čudni mož? Gledala ga je verno — kakor znajo gledati otroci, kadar presega položaj vse meje njihovega razuma. Ni se branila, ko jo je začel čudak poljubljati na lica in povsod po obrazu — še prijalo ji je laskanje in čisto brez strahu je sedela v njegovem naročju. Toliko poljubov je dobila komaj od mame takrat, ko je bila še prav majčkена in ni bilo v bajti prehudih neviht. Spričo takih misli se je začela pogravati z gospodovo roko in mu je rekla prav prijazno:

„Papa!“

Potem še in še — spenjala se je po njem, božala ga je po licih, ščegetala ga je pod vratom, za lase ga je prijemala in mu je pihala v ušesa, tako je bila dobre volje. Gospod ji je ponudil sladke pijače — slajša je bila od medu — in jo je ščegetal pod koleno. Tini je pila in se je smejala — tako prijazen ni bil dotlej še nihče na svetu ž njo.

Prijetna in mamljiva toplota ji je polagoma zamrtvila ude in kakor v prijetnih sanjah je začutila, da ji nekdo slači obleko in jo polaga na posteljo. Skušala je odpreti oči, pa ni šlo —.

Medtem je stric Jože opravil opravke in pregnal pijanost. Prvotno veselje nad denarno srečo se je začelo krhati in vedno bolj je zmagovala misel, da vsa stvar vendar ne more biti tako popolnoma v redu. Pikalo je v mislih in skelelo — in čudno se mu je zdelo, kaj in kako utegne biti s Tinico. Stric Jože je mnogo vozaril po Koroškem in drugod, videl je bil že marsikaj in slišal še več! Zato je vedel, da so po svetu čudni ljudje — zlasti po mestih — taki ljudje, ki uganjajo čudne in prečudne reči.

„Kar grem in pogledam,“ se je odpravil naglih korakov naravnost v gostilno „pri zlatem viru“.

„Kje je človek, ki je igral z meňoj,“ je vprašal in ni maral ne za jed in ne za pijačo.

Ko je izvedel številko sobe, je zdrvel gor in je potrkal. Ker se ni oglasil nihče — niti Tinica — je rastel Vrtnikov strah kakor kvas. Potrkal je drugič in tretjič — vse zaman.

„Ti, golazen, ti — salamenska! Tako, da, da — jaz ti pokažem!“

In zaletel se je z vso silo svojega koščenega telesa v vrata, da so zaječala in so se odprla.

Vrtnik je obstal — strah in jeza sta se pokorno umaknila začudenju. Gospod, ki je bil pri igri tako radodaren z denarjem, je tudi obstal, kakor Adam pred Bogom. Bled in rdeč, potan in drhteč ni mogel do besede; a prvo, kar je izpregovoril, je bila grožnja:

„Mir! Sicer streljam!“

Boter Jože je odprl usta, je razprostrl roke in že je držal junaškega gospoda za vrat. Prisolil mu jo je z desne in z leve, oblekel Tinico in jo nesel na voz. Roke so se mu tresle in v oči so mu silile solze, tako se mu je zasmilil otrok.

„Na policijo pojdem,“ je sklepal, vendar ni izvršil nameravanega. Bal se je svojega lastnega početja v gostilniški sobi. Urno je napregel in voz je oddrdral skozi vežo in po ulicah na dolgo ljubljansko cesto in dalje, dalje — venomer v brzem diru.

Tini se je predramila:

„Papa!“

Očesci sta gledali stekleno in topo.

„Moj Bog, prav tega je bilo še treba,“ je tarnal Vrtnik obupan in ni vedel, kaj bi ukrenil, da bi jo zopet pripravil malo k sebi:

„Kaj pa je, Tinica,“ jo je božal po licu in jo je stiskal k sebi — „Ali ne veš, kje si?“

Dekletcu je bil medtem že prišel na pomoč sveži zrak in precej močni sunki, ki jih je povzročalo poskakovanje koles po razritih kolesnicah.

„Pri vas —“ se je nasmehnila zadovoljno. „Kje pa je tisti gospod, ki sem mu morala reči — papa?“

Vrtnik je premislil.

„V mestu je ostal. Pravi, da pride enkrat pogledat tudi k nam na Kočuho.“

„Res,“ se je zaiskrilo dekletce.

Stric Jože je zaškrtal z zobmi in je zamahnil z bičem po konju. Kljel je tujca in sebe in ta nesrečni dan, ko je zaigral nebogljenega otroka. Misel, da bi se dete česa domislilo, ga je mučila s skelečo silo.

„Pa nič ne pravi! Bodo vsi bolj veseli, ko pride tak gospod kar nenadoma k nam!“

„Saj res,“ je pritrdila Tinica veselo in po njeni glavi so rajale solnčne misli.

Vrtnik je bil vesel otrokove vdanosti: Obljubil ji je najlepšo in najbolj grahasto piško. Kadar pa je bil med svojci, ni govoril rad in kar je dejal, je izrekel neprijazno ...

VI.

„Svet je bolj črn kakor hudič,“ je pravil stari kovač Potnik, ko je prignal Vrtnik podkavat konja. „Ko sem nesel davke v Rebrje, me prime neka ščetinasta sraka, da naj dam še kaj za nekako društvo za varstvo nemškega jezika! Pa sem dejal: Čeprav sem Korošec, neumen pa nisem. Tukaj so davki — pa srečno! Za Müllerja se menda piše tisti repencelj!“

„Tako, da, da,“ je rekel Vrtnik — drugega nič. Tinica pa je poravno mežikala z očesci in se skrivala za stričev hrbet.

„Kaj pa tale — je kar pri tebi,“ je poizvedoval kovač in je pokazal na malo.

Vrtnik je pokimal:

„Saj doma tako ni nič. Matilda je bila prišla, nekaj godrnjat — dekle je pa jokalo in ni maralo domov. Tako je na svetu, tako, da, da —“

„Zdaj pa nisem Nemka,“ je rekla Tini vmes.

Kovač Potnik je baš prirezoval kopito, ko je zaslišal Tinino modrost:

„Ali si že bila kdaj,“ se je pošalil s hudomušnim nasmehom.

„Hoteli so —“

„Kdo?“

„Atej!“

„Je menda eden med višjimi pri tistem nemškem društvu, ta Tomi Gornik,“ je razložil boter Jože. „Saj veš -- za denar mu je in pa za čast!“

Kovač se je zagrohotal in pomeril vročo podkev:

„Veš kaj: kakor nisem nič in nimam nič — na prodaj pa ne spuščam — ne sebe, ne otrok!“

„Tako, da, da! Pa kaj češ, ko niso vsi ljudje enaki!“

„Seve, da ne,“ je pritrdila Tini.

„No, kaj veš pa ti o tem,“ je hotel omalovaževati kovač njeno modrost.

„O, jaz vem mnogo! Moški so drugačni kakor ženske,“ je ušlo Tinini neprevidnosti. Začuden Potnikov pogled in osorno Vrtnikovo oko sta ji pregnala pogum.

„Zdaj pa ni bilo prav,“ je obujala v mislih kesanje in je iskala popravka:

„No — ali ni res? Moški nosijo hlače, ženske pa janjke!“

„Ti, brencelj mali, ti,“ jo je pogledal kovač čez očala. Zadovoljnost na obrazih je uverila Tinico, da je srečno ušla lastni zanki.

„Iz tega otroka pa bo še enkrat nekaj.“

„Tako, da, da,“ je odvrnil Vrtnik zadovoljno in tudi Tini je bila vesela te lepe pohvale. Skrila se je za konja in je kazala možema rožičke. Ko se je naveličala tega, se je ozrla po možeh, ki sta z verno vnemo pritrjevala podkev na prednji levi nogi — in je hitro s šibico poščegetala konja pod repom. Žival se je vzpela in zahrskala in Tini je bila zelo vesela lepega uspeha. Isto je ponovila drugič in tretjič in vedno bolj je bila vesela svoje iznajdbe.

„Tvoj sivec je pa kakor morska pena,“ je izbruhnila v kovaču jeza.

„Ne vem, kaj se ga je lotilo.“ Nerodno je bilo botru Jožetu, da njegov konj uganja take nespodobnosti. Sicer je bil povsod na glasu, da ima dobro, krotko in pametno živad. Teta Mica je celo trdila včasih, da večkrat privede konj njega iz Celovca kakor pa on konja. Spričo tolike časti mu je bilo res nerodno, da je konj zdaj naenkrat tak. Potnik pa ni imel zastonj štirih oči. Ko je sivec zopet poskočil, je šapnil s kleščami po Tininih laseh. Mala se je prestrašila in je kriknila:

„Au!“

Kovač se je smejal, Vrtnik pa je bil zadovoljen, da je zopet rešena njegova in njegovega konja čast:

„Saj sem vedel, da je moja živina dobra! Ti, vrtavka — zdaj pa kar domov!“

Dekle je pogledalo po strani.

„Stric,“ je zaprosilo in je prijelo botra Jožeta za rokav, da ga je precej minila maščevalna misel. Tako je Tini smela počakati, da sta šla s stricem skupaj domov. Posadil jo je na konja — tega se je veselila najbolj.

„Kdaj pa pride oni gospod iz Celovca,“ je vprašala spotoma. Leto bo že kmalu, pa ga še ni.“

Vrtnik se je namrdnil:

„Kadar bodo kure legle piške!“

Zdaj je imela Tini premišljevanja, da ni vedela, kam bi ž njim.

„Teta, teta,“ je hitela doma — „kdaj bodo kure pri nas legle piške?“

„Kadar bo imela ajda lešnike!“

„To pa ni nikoli“, je spoznala Tini žalostno in je bila jezna. Šla je na vrt, legla pod hruško in gledala v nebo. Odkar se je bila udomačila pri Vrtnikovih, je vselej na tak način pregnala jezo. Tam je ležala tiho toliko časa, da je prišel Francelj. Tisti dan pa ni hotelo biti Franclja, ampak — prišel je oče, sam puškar Tomi. Naravnost k njej je stopil in ni rekel nič drugega kakor:

„Domov!“

Tini je pogledala debelo in je zajokala z visokim glasom.

„Kar precej, potepulja,“ je priganjal oče brez ozira na hčerino žalost. Tinin jok pa je privabil Vrtnika in Vrtnico in še celo vrsto ljudi, ki so se vsi potezali za dekle.

„Pusti jo, pusti,“ je skušal posredovati Vrtnik. Toda puškar ni hotel nikakega vmešavanja v svojo očetovsko oblast:

„Že vem, kaj delam! Oče sem jaz!“

„Pa šele čez leto se spomni tega,“ je pripomnil nekdo.

„Tak oče,“ je zbodla teta Mica. „Če bi bil oče, ti ne bi dekle ušlo.“

„Nič ni vredna! Jaz pa čem, da ne bo zavržena,“ se je tresel Tomi od jeze.

„Ej, doslej še ne vem, da bi bila kdaj kradla — kakor ti,“ je priostrila Vrtnica bodico.

Puškar je bil nenadoma tako prepaden in bled, da je Tinici zažarela iskrica upanja. Toda oče se je premagal in je rekel le:

„Lažnivka!“

V tem je že tudi pograbil z eno roko za hčer, z drugo pa je prekuševal trdnost njenega telesa na najrazličnejših mestih. Vsako očetovo kretnjo je spremila Tinica z močnim krikom — in to je netilo in širilo požar.

„Kar tako pa ne pojde,“ se je oglasil Vrtnik. „Leto dni sem jo redil, pa mi še prijazne besede ne reče za to! Tako ti posvetim, da, da!“

V lepi slogi se je pridruževala možu še žena:

„Za tatvino se bomo že pomenili na sodniji, za rejo pa tudi! Ti, Jud ti, nemški!“

To je bila njena najhujša psovka, ki jo je rabila le redkokrat. Kadar jo je izpregovorila, je bilo to znamenje, da svoje jeze ne more nič več izražati z besedami. Tudi topot je za odhajajočim Tomijem pretila samo še z dvignjenimi pestmi —

Polagoma je objel prebivavce samotne Kočuhe sveti mir. Nihče se ni več jezil in nihče ni mislil na tožbo.

„Kaj pa boš! Z bikom se ne moreš bosti,“ se je otesla teta Mica vseh hudih in neprijetnih misli. Moževa jeza je krenila isto pot sprave.

„Kako pa,“ je pritrdil ženi. Dolgčas je bilo obema po živahnem otroku, vendar nikomur tako kakor Reziki in zlasti še Franciju. On je imel malo sestričino posebno rad. Odkar se je bil v šoli učil o zakramentu svetega zakona in je čul od zvitejših sošolcev eno in drugo podrobnost o teh zagonetnih rečeh, je zorel v njem trden sklep, da mora biti Tini enkrat njegova zakonska družica. Na — zdaj je pa naenkrat vse po vodi! Tako je bil žalosten tisti dan, da je popolnoma pozabil na ovce, ki so zaman klicale in meketale v hlevcu. Morda so se srečavale njegove žalostne misli z nič manj žalostnimi vzdihji, ki jih je pošiljala Tini vso pot k nebu in k vsem ljudem, ki jih je imela rada. Oče Tomi je namreč ves čas krepko udeleževal zamujene očetovske pravice. Odkar je bil v nemškem društvu zaupnik, odbornik in zastopnik za vas Sv. Jožefa, je izpil več žganja kakor prej vse svoje žive dni. To in še okolnost, da mu je dobri gospod Müller preskrboval res izdatno gmotno pomoč, mu je bodrilo ponos in samozavest. Zdaj pa naj pride vsled tega zanikarnega otroka ob vse!

„Na,“ je stegnil dlan po Tininem hrbtu, da se je deklica zvila kakor prožna žica.

„Vidiš, ti kopriva stokriva — ti nas spraviš ob vse!“

In bolj kakor beseda, je rohnela in bobnela pest!

Pa res! Zavoljo tega pamža mora vsak hip požirati očitane, da ne drži besede! Pa še kaj mu je namignil Müller?! Da ga odslove in poiščejo vrednejšega! Češ — pri svojem otroku ne pazi — v slovensko vas in k slovenskim ljudem ga je dal — kako naj pazi na druge!?

„Ali sem ti jaz rekel, da pojdi na Kočuho,“ je zastavil premišljevanju pot in Tinina ušesa so bridko občutila, da je oče še dokaj pri moči: šla sta baš po travniku nad Glinjami in Tini je hrepeneče pogledovala v smeri proti Dravi — voda bi jo hladila povsod, kjer jo skeli...

„Mojo kri piješ in moje žulje ješ,“ je rekel Tomi svečano — „pa tako boš delala, kakor hočem jaz!“

To pot ni priletelo nič. Puškar je bil že truden in roka ga je bolela vsled preobilega obdelovanja nehvaležnega sadu. Mala je uporabila to ugodno priliko za uporen sklep:

„Že ne!“

Čim bliže je bil dom, tem večja je bila Tinina žalost. Bila je uverjena, da čaka doma nanjo vse, kar je hudega in groznega na svetu. Prišla sta že skoro na vas in deklica se je še zadnjič ozrla, če se ji morda ne obeta pomoč. Tedaj jo je oče nenadoma dvignil v naročje in ji je s tem vzel vsako nado.

Dekle je bilo jezno in je rdelo od sramu. Na Kočuhi so ji pravili vsi, kako je zrastle in kako je močna — zdaj pa jo oče naenkrat — pestuje. Nič ni mogla razumeti, kam meri to početje. Še manj je mogla pojmiti, čemu jo oče gladi po laseh in jo ljubkuje z najslajšimi nemškimi imeni...

Doma — tam je bilo hipoma jasno vse! Oče jo je spustil na tla in jo je izročil materi, ki se mu je bila tekom časa pridružila v sirovosti in v pijanosti.

„Tukaj je — zdaj pa glej!“

Mati je gledala tako, da so frfrale borne cunjice in je bila Tini kmalu zabuhla in podpluta po telesu in po obrazu. Samo goltala je še — a sestra Metka se ji je rogala:

„Hi, hi — die windische Tini! Boli? Hi, hi —“

Tini je ležala na tleh in je bila ob deske z glavo —

(Dalje prihodnjič.)

JANKO GLASER:

NA GORSKEM PAŠNIKU.

Daleč v planini, od smrekovih gozdov skrit v samoti,
mehko položen je pašnik po solnčni gorski planoti.

Arnika v dolgih poletnih dnevih počasi odcveta tu,
bujno dišeča v vetru se ziblje v nizki planinski travi;
daleč odtodi ležijo okrog vrhovi v daljavi:

ni od nikoder čuti sem glasu.

Mir in tišina — vse tako daleč, široko, brezkončno:
kakor letno to popoldne solnčno...

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

VII.

Tini je bila sama z malim Valterjem, ki je zagledal luč sveta v času, ko je bila ona na Kočuhi. Dečko je dosegel ravno tisto starost, ko se mladi član človeške družbe iznebi plenice in začenja s poskušanjem v sedenju in z govorico. Bil je droben in suhljat, a zraven živahen in poreden, da je bila Tini vselej jezna, kadar ga je dobila v oskrbo. Ker pa je bilo to do malega vsak dan vsaj nekaj ur, se Tinina jeza sploh ni mogla ohladiti.

Oče je bil v tovarni, mati je šla z Metko v gozd po drva — kakor hodijo delavske žene pri Sv. Jožefu po drva. Tini je sedela z malim na vrtu in je kovala maščevalne naklepe.

„Če bi ustanovila svoje društvo, slovensko?! Rokavčeva Sali, stric, teta“, je naštevila polglasno morebitne člane — „pa bi delali vsi zoper očeta!“

Lepa je bila misel — samo Valter je ni vpošteval! Zdaj je godrnjal, zdaj se je prekucnil na tla in potem — joj! potem je zacvilil s takim visokim glasom, da bi mu bila Tini najraje sedla na usta.

„Bi vsaj molčal“, je pomislila srdito, pa je vendar iskala v mislih drugega sredstva za pokoro zoprnemu bratu. Ko ga je našla, je tekla k plotu in si je oprezno natrgala kopriv.

To je bil obrazek, ko se je vračala — sam smeh in sama dobrota: „Vidiš jih, Valterček moj mali, moj zlati cekinček — take lepe rožice! Glej, glej, mu je dala v roke in pod suknjico pravih, živih kopriv.

„Zdaj pa le cvili — boš vsaj vedel, čemu!“

Mali je zavrnil, da je šlo skozi ušesa — Tini pa ga je gladila in se je potuhnjeno smejala kraj njega. Ko se ji je zdelo te igre dovolj, je spravila koprive v kraj in je čakala matere. Tako se blestele te male oči — a za njimi je iskalo sto misli primerne laži!

Ko je prišla mati z Metko, jima je Tini že hitela nasproti.

„Valterčku je nekaj — take pike ima —“

„Kaj si pa delala ž njim“, je pogledala grdo.

„Nič, prav nič! Ves čas sem bila pri njem in pela sem mu — in igrala —“

Matilda je med tem stopila k malemu in ga je začela tolažiti — toda Valter ni znal drugega kakor:

„Ojaj, jej!“

Metka je stala ob strani. Navšev je pogledala sestro in je čakala, kdaj pade po njej. Odkar je bila Tini doma, je bila Metka najbolj vesela, kadar je čula njen jok.

To pot je čakala zaman. Mati ni udarila — le na glas je prenišljevala, če se niso morda Valterja lotili mozoljci — ali ošpice — ali garje.

„Gretl (Metko so namreč v času spreobrnjenja povišali tako visoko) in Tini — obe v gozd po češminovo lubje, da hitro skuham malemu mažo!“

Mati je bila zelo razburjena, Tini je bila zelo vesela. Kakor vevecica je šinila v gozd in je nabirala lubje.

„Naj mu le kuha! Nekaj časa ga bo le bolelo, tega pritlikavca zoprnega!“

Gretl je bila bolj počasna. Češminove bodice ji niso dajale nikake posebne vzpodbude.

„Kar ti nabiraj — saj je zbolel pri tebi“, se je namrdnila proti sestri.

Tini jo je pogledala:

„Lena si, da veš!“

Mlajša sestra ni rekla ničesar, Tini pa je bila vesela, da ji je tako dobro uspelo njeno maščevanje.

V takih večjih in manjših sprtijah je potekal čas. Tini je rastla — njeno spoznavanje se je širilo in njeno pojmovanje. Kmet, ki se giblje vedno pod solncem in je zmerom sam svoj gospod — to je bil njen najvišji vzor. Kadar je mislila na Kočuho, je bila kakor zamaknjena. Polje in gozd, hiša in vrt — vse je plavalo v beli luči pred njo. In ljudje, ki so vsi prijazni — in Rezika in Francelj — pa njena last, njena grahasta piška! Bogve, morda je bil medtem tudi že gospod na Kočuhi, tisti blede gospod iz Celovca.

To so bile Tinine misli. Vse drugo, kar jo je obdajalo, ji je bilo zoprno. Oče Tomi je polagoma spoznal položaj in je premislil jezno:

„Kakor kamen je ta otrok.“

Kar je premislil, je rekel ženi — in Matilda je bila istega mnenja.

„Ji že preženem njeno trmo!“

Govorila sta nemško — v najbolj nerodnem narečju ponemčenih Slovencev.

„Nikdar mi ne pogleda v oči“, se je pritoževal puškar in poteze na obrazu so dokazovale, da ga je strah pred bodočnostjo in pred rastjo prvorojenke. Pobobnal je s prsti po mizi in je ogledoval ožuljene in oguljene dlani.

„Pa grem.“

S tem je naznačil, da ima važen opravek — pri žganju.

Tini je čula vse in je videla vse — roditelja nista imela posebnih obzirnosti do otrok. Dekle pa se je začelo z radostjo zavedati dejstva, da vendar more kljubovati staršem. — To ji je bila velika slast.

Od matere je dobila Tini ob takih in enakih prilikah vedno svoj krepki del. Toda trma in misel na maščevanje sta ji dajali čudno moč — ni bilo joka in ga ni bilo! Ko je Matilda preskuševala Tinino telesce toliko časa, da je že njo božela roka, je morala odjenjati. Obupno je zavila oči in je ihtela od jeze. Otrok pa je razmišljal kljub vsem bolečinam z velikim ponosom:

„Jaz pa le ne jokam!“

Kakor dnevi v pratiki, tako je naraščala v mladem srcu zakrknjenost. Hodila je vedno z upognjeno glavo in se ni odzvala nikomur, pa naj si bi jo bil ogovoril kdorkoli. Zato ji je bilo tem bolj mučno, ko je prišel oče neko nedeljo okrog poldne z novico:

„Te dni pojdeš okrog!“

Bilo je v poletju, v najbolj vročih dneh.

„Kam?“

Po dolgem času je izpregovorila Tini zopet enkrat besedo z nasmehom.

„Vabila boš“, je dopovedoval oče nejasno. Čeprav je v njegovi bližini močno dišalo po žganju, je vendar stopila mala tesno k njemu in mu je pričakujoče pogledala v oči. Zdelo se ji je, da pride izpod očetovih brkov zdaj, zdaj — rešilna beseda zanjo. Misel na prostost je zatrla vse pomisleke.

„Kaj bom vabila — kje — kako“, je usipala prašanje na prašanje in je cepetala z nogami. Vsled tega je oče odložil svečanost skrivnosti:

„V Reberjah bo veselica našega društva — zato boš nosila vabila okrog. Hočeš?“

Dekle je prikimalo z usmevom.

„Za letanje je pa precej pripravljena, je hotela začeti mati, toda oče je zamahnil z roko in je s tem naznačil, da zdaj ni časa za karanje. Mirno in zadovoljno — kakor že davno ne — so sedli h kosilu in Tomi je s ponosom ogledoval hčer. Zdaj ko se je uklonila njegovi

želji brez ugovora, je šele opazil, da je za svoje deveto leto nenavadno krepka in velika. Hotela je že prodreti misel, da ji je k temu dokaj pripomoglo bivanje na Kočuhi — toda Tomi je vedel, da je oče in reditelj on, zato je udušil to misel.

„Palica pomaga“, je nadaljeval premišljevanje na glas.

Ko je zagledal ženin začudeni pogled, je pomislil zase:

„Sicer pa kaj! Saj to sem ukrenil le jaz, če bo kdaj iz otroka kaj prida!“

Rad bi bil izrekel to svoje spoznanje — vendar je raje zamolčal, ker ni hotel deliti svojega ponosa z ženo.

„Obleci jo pošteno“, je ukazal Tomi tako oblastno, da se je Tildi zategnil obraz. Nič ni rekla — še ganila se ni — in puškar je začel gubanciti čelo. Nekaj časa je čakal, potem je rekel:

„No —!“

„Kaj pa hočeš od mene? Oblečem naj — kje naj pa vzamem?!“

Matilda je bila bela in rdeča v obraz.

„Kar je prinesla s Kočuhe, se je že potrgalo — novega pa tako nima nič“, je pojasnila osorno.

„Pa pojdi in kupi! Pri Strmecu v Reberjah dobiš izgotovljeno!“

Tini je zavrnila, tako se je začudila očetovemu ukazu. Toda — zgodilo se je! Puškar je odštél denar in je še poučil ženo, kje mora iti v prodajalno in kaj mora reči, da bo dobila.

„Tako glej, da dobiš njega — Strmec je tudi pri nas — bo tako vedel.“

Žena je nekaj zamomljala in je odšla. Gretl je jokala, zakaj ne dobi tudi ona nove obleke — toda oče je prekinil modro:

„Tini ist groß!“

S tem je bilo konec godrnjanja — a Tinici je vzešla kakor v polsnu misel, da je morda vendarle dobro biti doma...

Ko se je mati vrnila, so pomerili, poskusili in oblekli. Rdeča, preprosta oblekca je bila — s širokim črnim pasom. Ko je bilo dekle oblečeno, sta rekla oče in mati hkratu:

„Kakor ulito!“

Tini se je sicer namrdnila, da ji je stvar prevelika, vendar je bila zadovoljna. Nekam potolažena in ponosna je odšla z očetom.

Ko je šla po vasi, je začutila Tini — dom. Hišice med borovjem in brinjem in smrekami, hišice med sadnim drevjem, hišice sredi majhnih njivic — vse na malce valovitem svetu — to je bil Sv. Jožef! Še nikdar ni Tini videla lepote v tem kraju tako kakor to nedeljo...

Tam, kjer cesta deli vas, čepi v bregu cerkvica — samotarka; tiha počiva med drevjem.

Kakor sta šla — povsod so z oken vabile cvetke. Rožmarin je kraljeval nad klinčki, bele drobtinice so se vzpenjale nad resedami — vse, vse je bilo lepo za Tinico tisti dan. Brza in živahna je šla z očetom in ko sta prišla do razsežnih travnikov pred Reberjami, se ni mogla krotiti, da ne bi bila tupatam skakljaje napravila ovinka s ceste. Oče ji ni branil — samo s pogledom jo je posvaril in še to ne ostro.

Ko sta dospela v trg, je Tinici upadel pogum.

„Kam pa greva pravzaprav?“

„Boš videla“, je pomiril oče radovednost. V Reberjah sta zavila naravnost v občinsko pisarno. Plaha in boječa je stopila Tini za očetom.

V mali pisarni je bilo zbrane obilo dece. Med njo se je sukajl gospod Müller, a kot občinski zastopnik je pozdravljal ta mladi zbor gospod Strmec, trgovec in županov namestnik v Reberjah.

Ko je bila zbrana vsa družba, so zasedli svoje prostore vsi: gospod Tomi Gornik (Hornigg — je bilo zapisano v imeniku članov), gospod Strmec (Stehrmitz — se je blestelo to ime v isti listini) in v sredi med njima sam gospod Müller. Slednji se je dvignil in je s svečanim glasom razložil pomen tega mladinskega sestanka.

O vseh navzočih mladih prijateljicah in prijateljih je prepričan, da so dobri Nemci — da znajo ceniti blagor tega dejstva. V šoli, na sodnji, pri pošti — nikjer ni mogoče koraka brez nemščine.

Ponos starejših pa je — mladina. To je tista nežna kal, ki zbuja v osivelih glavah vedre misli! Mladina — veselje in radost sedanosti, ponos in nada za bodočnost! Tega veselega dejstva se zaveda tudi on in vsi člani društva — zato hoče imeti društvo baš mladino za svojega glasnika!

Po tem prijaznem ščegetanju si je gospod Müller nekoliko oddahnil in je nato razložil, da hoče društvo prirediti v kratkem času veliko veselico. Ne iz koristolovstva, ampak zato, da pridejo ljudje skupaj in se spoznajo. Tudi tistim, ki še tavajo v temi in se bore zoper lastni blagor, naj se odpro oči! Da bo uspeh čim večji, bodo mlade prijateljice in prijatelji raznašali po okolici vabila. Nedolžnost, mladost naj govori! Kjer je mladost, tam je resnica in moč!

„Deutsches Wort ins deutsche Kärnten“, je zaključil govornik in oba gospoda in vsa deca so se odzvali trikrat krepko:

„Heil!“

Za tem so razdelili vabila. Gospod Müller je še nasvetoval, naj si vsak deček dene hrastovo pero v gumbnico, a deklice naj si pripno plavice na prsi. To bodi vidno znamenje zanje.

Po teh pripravah in odlokih se je razšel mladi zbor —

VIII.

Kdor si je kdaj ogledoval deco na narodnih mejah, se je gotovo čudil bojzljivosti in omahljivosti teh mladih človeških bitij. To so bilke, ki jih pripogne vsaka najrahljša sapica, vosek, ki se preliva iz oblike v obliko. Taka je bila Tini! Očetova prijaznost, nova obleka, plavica na prsih, spomin na zveneče besede v občinski pisarni — vse to se je trlo v njeni duši; kipelo in vrvelo je tako krepko, da je zatrlo vse druge vtise in misli. Poleg tega — svoboda — proste noge in proste roke — hej, na Kočuho! . . .

Komaj se je v ponedeljek začelo svitati, je že odbrzela z doma. Na roki torbico z nemškim trakom, a v torbici vabila — tako je hitela proti kraju njenih najlepših spominov.

Ko je prišla v Zdovlje, je hitela od hiše do hiše.

„To so dali v Reberjah“, je pojasnila kratko, — je položila vabilo na mizo ali na stol in je šla.

Kraj vasi se je oddahnila.

„Povsod nisem bila — pa nič ne de“, se je potolažila in je krenila s ceste po bližnji poljski poti proti Kočuhi. Nekoliko razburjenosti jo je spremljalo po tej poti. Mislila je na dan, ko je bežala z doma — in na dan, ko se je vračala z očetom nazaj. Spomini s Kočuhe so vstajali, vsaka podrobnost je oživila — kakor solnce jo je objemala minulosť! Med vse to je planila medla senca. Stric Vrtnik gotovo ne mara za tako opravilo, kakršno ina ona zdaj... Gledali jo bodo postrani — vsi, vsi... še Francelj!

To je bilo ime, ki ga je Tini vselej izrekla s pobožnostjo. Misli na vse tiste dni, kar jih je preživela na Kočuhi, so se sukale samo okrog tega imena. Kakor odrešenja je čakala trenotka, ko se bo mogla zopet razgovoriti z bratrancem. Zdaj pa —

„Najbolje je, če ne grem na Kočuho —“

Toda komaj je bila misel dovršena, je že vedela Tini, da s tem sklepom ni nič...

Sredi polja med Zdovljami in Kočuho leži vas Loka. Tja je krenila Tini, da bi dobila več časa za premišljevanje. Šla je od hiše do hiše — toda veselja ni imela nič več s tem opravilom.

„Kaj je to“, je bilo navadno prašanje tu in tam.

„Vabilo na veselico“, je pojasnila Tini in je zapazila z nevoljo, da je njen glas zategnjen in len kot glas beračev, ki nadlegujejo romarje na Macnu.

„Kje“, so poizvedovali mestoma.

„V Reberjah —“

„Kar sami naj se vesele, jim povej!“

Drugje so zopet pritrjevali, češ, da je to nekaj lepega in da pridejo. Ponekod so ji še povedali hiše, kamor naj gotovo nese vabila. In so jo pohvalili in so ji dali kruha in strdi.

Tini — kakor je bila zmotena in zbegana — se je čutila vsled hvale zelo povišano in je mislila na hiše, kjer je bila sprejeta prijazno, z veliko častjo. Tiste, ki so jo zavrnilo, je obsodila v svojih mislih za zoprne in neumne godrnjače. Teh je bilo na Loki največ.

Vzduh je žarel in solnce je že stalo visoko, ko je prišla Tini na kraj vasi. Bila je utrujena in žejna in je mislila na dom. Zdaj bi je mati morda ne tepla... Lahko bi počivala vse popoldne, a zjutraj bi šla zopet na delo...

„S Kočuho tako ni nič“, je sklenila brez nade in je krenila proti domu — toda le par korakov. Kakor je bilo hudo, spomini so vendarle zmagali.

„Že napravim kako“, se je potolažila z brezskrbnostjo mladih dni in je urno odšla naravnost proti Vrtnikovim —

Kakor jo je bila pustila, tako je stala hiša sama in zasanjana sredi drevja. Iz dimnika se je valil dim in od daleč je že dišalo po kosilu. Tini je postala — še se je mučila glavica s premišljevanjem — potem je vstopila z odločnostjo:

„Dober dan!“

Iz kuhinje se je ozrla teta, v eni roki kuhalnico, z drugo je držala za predpasnik, ki si je brisala ž njim potni obraz.

Tinico je malce spreletaval strah, teta pa je rekla samo:

„Joj — Tini!“

Mala je premislila:

„Saj ni res tako hudo!“ Z veselim glasom je pojasnila:

„Danes pa nisem ušla!“

„Tako si gosposka“, je stopila teta Mica bliže in je začela ogledovati mlado sorodnico.

„Danes vabim —“

Teta se je nasmehnila:

„Pa ne na svatbo?“

Tini je pozabila na vse drugo in je hitela razkazovat gradove svojih misli:

„O, še vse drugače! Veselica bo v Reberjah — ves Rož pride skupaj. Rdeče in zelene lučke bodo tam in peli bodo in plesali — oh, še vse mogoče, da sama ne vem kaj.“

Teto Vrtnico je mučila radovednost:

„Ali bo kmalu?“

Tini ji je ponudila vabilo.

„A, to je tisto, kjer je tvoj atej zraven“, se je namrdnila teta.

Tini je pokimala:

„Zato sem tudi dobila obleko! Je morala mama kar precej ponjo, čeprav je bila nedelja —“

Vrtnica je skimala z glavo in ni rekla ničesar. Ponudila je mali mleka in kruha in jo je peljala v sobo:

„Kar tukaj počakaj, bo kmalu kosilo!“

„Kje pa je Francelj?“

„Žanjemo — so vsi na polju! Pridejo vsak čas domov“, je še pojasnila teta in se je vrnila v kuhinjo.

(Dalje prihodnjič.)

MIRAN JARC:

V ROKAH HLAD.

V rokah hlad, v pogledu Vašem molk in mir.
Kak tuja Vaša soba, kak mračen deževen dan je. —

Ah, saj se nikdar nisva razodela
drug drugemu. O, čutite kak težijo
v tem zadnjem hipu, zamolčane sanje.

A že v daljave, čez obzorje Vam oči strmijo,
kjer solnce, morje, vse le spev ubran je.

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Tini je bila sama. Komaj je poteklo dobrega četrť leta, odkar je zadnjič sedela tu — a zdaj se ji zdi naenkrat vse to že davno, davno. Vendar diha toplota vsepovsod. Stara ura meri s stene čas — še prav tako je pikasta in zaprašena kakor pred četrť letom. Na steklo slikane podobe s črnimi okvirji — vsaka visi tam, kjer je visela že bogve kdaj . . . Kristus s trnjevo koro se drži še vedno enako in krvave kaplje se niso niti za las izpremenile na njegovem obrazu. Kakor ribezelj silijo na čelo in po licih . . .

Tini čuti tesnobo in svečanost. Vdano poljublja oko predmet za predmetom — spomin za spominom.

V kotu, navšev nasproti mizi, stoji obilna peč. Z dvema železnima pasovoma je prepasana, lesena klop jo objema — to staro hišno patrono! Tu je ždela Tini pozimi, tu je čula povest o stekleni gori in o zarisani skalici, o zakletem grofu, ki je bil čez dan prašič, ponoči pa najlepši mladenič na svetu. Pa ga je rešila deklica, ki je dobila od matere za doto samo tri obleke, a od teh je bila ena kakor luna, druga kakor solnce in tretja še lepša od jutranje zarje.

Kadar je pripovedoval stric to povest, je Tini vselej ogledovala Francija in si je želela . . .

Iz razmišljanja jo je predramil Francelj. Mati ga je seznanila že v veži z novico — zato se mu je tembolj mudilo v sobo. Gologlav in golorok, zagorel in rdeč je obstal pri vratih:

„Tini!“

Dekle se je nasmehnilo v zadregi. Plavica na prsih je bila naenkrat odveč in nemški trak je delal nadlego. Francelj ni videl niti enega, niti drugega — le njo je gledal, ki je odšla nekoč revna in ponižana. Bal se je za svoje skrite misli.

Tako sta si stala nasproti. Ko so prišli ostali, je prebila šele Rezika led:

„Ali ostaneš zdaj pri nas, Tini?“

Izpregovorila je tako prijazno, da je Tini mahoma pozabila na bojazen. Ponovila je vse, kar je že prej pravila teti — le društva ni omenila niti z besedo. Ko je končala, je rekel boter Jože:

„Tako veš, da —“

Tini se je že vdajala veseli misli, da morda pride tudi stric na veselico, toda v istem hipu se je oglasila teta:

„To tako ni nič za nas — ta nemška reč — In še Tomi je zraven.“

Stric je pokimal:

„Tako, da, da —“

„Mi še lahko smukne zopet kako kronico,“ je utemeljila teta svojo zavrnitev natančno.

Tini je zardela in povabila oči:

„Bom morala naprej —“

Šlo ji je skoro na jok. Francelj je prvi opazil to izpremembo in je bil v mislih hud na mater.

„Pri kosilu bodi pa že pri nas!“

Pri tem je ostalo. Razgovor je šepal — o običajni vedrosti in šegavosti, ki je tod med jedjo v navadi, ni bilo sledu. Samo stric je vprašal, ali ima Tini zdaj tudi kri tako marogasto kot je trak pri torbici. Skušala si je pomagati s smehom, vendar ni hotelo iti prav.

„Čez noč pa pridi k nam,“ so jo povabili pred odhodom in Tini je obljubila —

„Tole je najboljša šola za beračenje,“ je menila teta Mica kesneje.

„Še vse kaj drugega — ne le to,“ je zamahnil stric z roko in temna senca mu je za hip zamračila čelo. Domislil se je bil Celovca in prizora pri „zlatem viru“...

Francelj je bil žalosten in je v mislih spremljal Tinico, ki je šla zamišljena in upehana po klancu proti Šmarjeti. Spoznanje, da Kočuba ni več zavetišče, ampak samo še lep spomin, ji je kratilo pogum in veselje do začetelega dela.

V Šmarjeti je izprva naletela ponekod na slabo. Ne le, da ni bilo prijaznih obrazov — tudi besede so bile vse prej nego prijazne. Mestoma so ji celo kazali bližino in širjavo hišnih vrat . . . Pa je prišla — žalost v mislih in žalost na obrazu — do visoke bele hiše — In ker je bila hiša ponosita, je pozdravila:

„Guten Tag!“

Odzdravil ji je mlad mož, je zarožljajal s šopom ključev in je smehljaje poslušal njene besede. Pogostil jo je s kruhom in z moštom in jo je vzpodbujal in bodril k delu za to lepo stvar.

„Geh auch zum Pfarrer,“ ji je naročil za slovo. Lepe besede so budile nov pogum in novo moč. Krenila je naravnost proti župnišču.

Pri vratih jo je sprejel velik pes in debela kuharica — Tini se je ustrašila obeh.

„Kaj bi?“

„H gospodu moram,“ je odvrnila Tini spoštljivo.

„Jih ni doma — Ali je treba prevedeti?“

„Ne, ne — moram sama h gospodu — je zelo silno,“ je lagala Tini. — Če jih ni doma, pa počakam.“

Pripravljala se je, da bi sedla na vežni prag. V tem se je oglasil v prvem nadstropju župnik:

„Kdo je?“

Kuharica se je namrdnila in je pokazala mali po stopnicah.

Župnik je bil star mož, siv — vendar še svež in vedno sam sebi zvest.

„No, kaj bi rada, čecha mala,“ je pogladil Tinico po glavi in ji je odprl sobo. Govoril je slovensko in mala ni slutila nič posebno dobrega. V sobi je sedel še en duhovni gospod — mlad, bled in živahnih oči. Tudi on je govoril v domači besedi, tako, da si Tini skoro ni upala izročiti vabila.

„Tole sem prinesla —“

„Župnik si je ogledal list in ga je ponudil mlademu drugu.

„Speljančke, speljančke pošiljajo okrog.“

Odprl je predal pri pisalni mizi in je ponudil Tinici rožičev:

„Ali si iz Reber?“

„Od Sv. Jožefa,“ je povedala Tini.

„Pa kdo ti je dal to?“

„Gospod Müller“ —

„Kaj pa atej,“ je vprašal župnik.

„V tovarni delajo — Pri tem društvu so za nekaj višjega,“ je pojasnila Tini v nadi, da stopi s tem pred gospodi v veljavo.

Namesto pričakovanega začudenja je dobila Tini samo vprašanje:

„Kako se pa pišeš?“

„Gornik,“ je odvrnila pričakujoče.

Oba gospoda sta se spogledala.

„Ali nisem vedel,“ je menil župnik proti mlademu. Takole nam jih izpeljujejo iz gnezda. Potem ubijajo sirote sebe in svoje — ti speljančki in speljanci.“

Mladi gospod je zmajal z glavo in je motril Tinico. Zdelo se ji je, da gleda ravno na njen nemški trak. Begala je s pogledom sem in tja in je premišljevala, kako bi napravila, da bi mogla hitro odtod.

„Pri vas na Kranjskem — tam ste blaženi,“ je zopet začel župnik in Tini se je zdrznila, ko je začula, da je mladi gospod s Kranjskega.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus“, je pozdravila in je odšla, vsa zardela in preplašena...

„Je res,“ je nadaljeval župnik razgovor s tovarišem — „kakorkoli premišljuješ — rezultat slovenske narodne bilance na Koroškem je — smrt.“

Pogled je pričal o žalosti v srcu.

„Kmet se vendar še drži — in to je tudi nekaj,“ je hotel bodriti mlajši.

„Nič, nič! Kakor hitro stopi preko svoje posesti, ga je svoje besede strah in sram. Trgovina se je uklonila Nemcu, uradništvo je nemško in ponemčeno — vrhu vsega gine še tovarniški proletarijat v tem nasilnem morju. Mi smo osamljeni — in tisti, ki so z nami, so z nami komaj morda — v srcu . . . Dejanja — tega ni!“

„Tu bi bilo pač treba dela, dela,“ je menil drug s Kranjskega. Župnik mu je prikimal s trpkim usmevom.

„Dela, volje in moči! Toda na Kranjskem vam preveč meša glave prašanje: ali bodi človek katoliško naroden — ali narodno katoliški! To je tragikomedija našega početja. Zato bi mi bila najljubša družica — sestra smrt.“

Kakor je rekel, je sklonil glavo in ustni sta se zmaknili — morda je bila molitev za srečno poslednjo uro . . .

Medtem je šla Tini nazaj proti Kočuhi. Trdno je sklenila, da ne pojde nikamor več z vabili. — Solnce je pripekalo in je parilo misli. Trudna tišina vsepovsod.

Na Kočuhi je poiskala bratranca. Sukal se je med žanjicami na njivi in je ukladal snope v kopice. Ko ga je ugledala, je otresla žalost in svečanost s sebe in mu je začela pomagati pri delu.

„Težko sem že čakal, da prideš zopet enkrat k nam“, je rekel Francelj po dolgem in je čutil, da ima ta dan posebno okoren jezik.

Tinica mu je bila hvaležna za te besede in mu je pripovedovala o vsem svojem početju izza časa, odkar se nista videla. Zvok lastne govorice je zamoril naklepe o laži in vedno bolj gladko ji je tekla beseda.

„Zdaj mi je že žal, da sem šla v nedeljo z atejem“, je priznala polglasno in je razkrila dogodek v župnišču.

„Že vem“, se je namuznil Francelj. — Tista bela hiša je gostilna. Nalašč so te navedli k župniku. Gotovo so ga hoteli dražiti, ker vedo, kakšnih misli je.“

„Kar pustim vse skupaj“, je obupavala Tini.

Francelj jo je gledal in je mislil svoje misli. To so mu narekovale laž:

„Saj so naš atej tudi v nemški kasi. Pravijo, da je tam bolje. — Samo govoriti ne smeš tega!“

Mala je prikimala in je molčala. Bolj kakor Slovenci in Nemci so jo zanimale misli o Franclju. Skromno znanje o ženitbah, ki ga je pridobila nekoč pri Rokavčevi Sali, je pomnožila in podkrepila pozneje zrela tovarišija v šoli. Nekatero sošolke so že znale pisati pisma in so vedele, kako je treba pogledati pri taki, kako zopet pri drugačni priliki — kadar se dekle spogleda s fantom. Te pridobitve je skušala uveljaviti Tinica na njivi.

Francelj je živel v naravi in ni poznal takih reči. Pojmoval je vse le tako, kakor more stvari razgaliti gola beseda.

„Ali ti je slabo,“ se je prestrašil dobrikanja Tininih pogledov.

„Dro,“ se je zlagalo v mali.

Francelj je verjel in jo je odvedel domov. Čeprav se je bal za družico, je bil vendar vesel. Premišljeval je natanko, kako bi ji mogel izkazati to ali ono prijaznost, da bi jo s tem opozoril nase. Potem —

Do tu je šlo — ali potem! Kaj je treba začeti in kako — to je bila zagonetka Franceljevih misli! Če bi ji rekel, da jo ima rad, bi se mu mogoče smejala — zlasti še danes, ko je tako gosposka. Pa je vil in vil, a spotoma se je že oglasila Tini:

„Zdaj mi pa ni več slabo —“

„Kaj pa zdaj?“

„Greva na šupo,“ je zavabila mala.

„Samo — tvoja obleka,“ je zaskrbelo Franclja.

„Ah —“

„Ti, tvoja piška že leže jajca,“ se je domislil Francelj v vednem prizadevanju po prijaznosti.

Tini se je razveselila.

„Ali je še vedno moja?“ Obenem je venomer iskala besede in prilike, da bi povedala Franclju, kako ga ima rada. Da bi vsaj vedela, kaj misli Francelj! Morda sploh še ne ve za take reči . . .

Pogledala ga je pomilovalno. Domislila se je sošolke, ki ji je pravila nekoč, da je najbolje, če se človek ob takih prilikah kam spotakne ali kako spodrsne, da pade. Če jo on dvigne, je to gotovo dobro znamenje. Seve! Ali — kako naj pade na ravni poti in pri belem dnevu?! To ne gre! . . .

Prišla sta na vrt za hišo. Zgodnejše sadje je že zorelo. Francelj si je priboril z dolgim rajžljem najlepšo hruško in jo je ponudil sestrični. Tini je ogledovala hruško in Franclja:

„To pa gotovo tudi ni slabo znamenje?“

V šupi je bilo mračno. Seno — že nova letina — je dehtelo in hlad je vabil k počitku. Francelj je sedel in je rekel:

„Tini —“

Dekle je tudi sedlo in ni reklo ničesar. Roke so se začele poigravati in po vsem, kar je bilo med njima, je Tini spoznala, da jo ima rad. S skrivanjem in z nagajivostjo je netila njegovo radovednost.

„Ti, ti —“

Razigrana in razpaljena se ni branila njegovega početja . . .

Šele tetin glas, ki je klical k večerji, ju je premotil.

„Ali boš zmerom moja,“ se je ojunačil Francelj.

„Bom,“ so se zaiskrile dekletove oči. — „Samo moj atej — teta so hudi nanj,“ se je domislila spotoma neprijetne ovire.

Francelj se je vzravnal ponosno:

„Kadar dorastem, bom imel besedo — jaz!“

Tini je z občudovanjem zastrmela vanj. Začutila je, da je velik in močan.

„Tega sem še najbolj vesela“, mu je pošepetala na uho. Francelj je sklenil besede s pravkar doživelim in je pomislil osuplo:

„Čemu sem neki odlašal toliko časa . . .?“

V Šmarjeti je opozoril zvon k molitvi — — —

IX.

Mojster Ščetina je bil pravzaprav berač, vendar je imela njegova osebnost dokaj veljave pri puškarjih. Bil je zelo star, nekoliko gluhi in malce slab na očeh, toda kljub temu se je še vedno rad loteval dela. Mojster Ščetina je bil namreč zidar.

Rekel si mu na cesti:

„Dober dan!“

Mož se je okrenil in je vprašal z veliko prijaznostjo:

„Prego, signore?“

Pa mu je rekel drugi:

„Kako pa je kaj, Ščetina, kako?“

„O, bitte. — Stets gerne zu Diensten,“ se je naklonil starec spoštljivo.

In spet se je naključilo, da ga je vprašal kdo:

„Na, wohin, Alter?“

Možiček je postal in se je ogledal po nebu:

„No, jes žinjem, de bo ja n mau 'ej lepe ure!“

Tak je bil mojster Ščetina.

K temu je krenil Tomi tiste dni, ko so bile priprave za veselico že v polnem teku. Preračunal je natanko, koliko utegne kaniti v njegov žep in je sklenil, da prizida k bajti zidišče, kjer naj dobi potem kuhinja svoj novi prostor. Ko je mojster Ščetina čul ta ukrep, je pritrdil svečano:

„Prou! Boma pa naredua!“

Puškar je še prašal za ceno.

„Petnist rajneš use 'upi! Jes žinjem, de na bo čueč,“ je pojasnil mojster Ščetina in Tomi je bil zadovoljen. Tako sta živela Gornikova z družino v vedno naraščajočem razburjenju.

Tomi je bil blagajnik pri veseličnem odseku. Tu je bilo posla — večer za večerom, vselej še z naknadno zamudo. Kljub vsem neprilikam se je stvar vendar sponašala tako dobro, da Matilda ni imela prav nič zoper to. Spoznala je z veseljem, da je postal Tomi dobrega srca in voljnih rok — da smukne tudi med tednom večkrat kaj okroglega iz njegovega žepa. Drugače je bilo s Tinico! Seve — opravila je imela čez glavo. Tudi naučila se je na svojih pohodih marsičesa. Če ji je Matilda ponudila pri priliki Valterja v oskrbo, je zmigalo dekle z glavo in je pokazalo materi jezik.

„Kdo te pa redi,“ je vzkliknila Matilda vsakokrat. Tini pa je stekla in je odvrnila iz primerne razdalje:

„Čemu ste me pa spravili na svet!“

Tako je bilo med hčerjo in materjo — z očetom sta se razumela bolje. Takoj tisti torek, ko je prišla s Kočuhe, je šla Tini očetu poročat v tovarno o svojih uspehih.

„Tako gre — kakor namazano,“ je lagala s svečanim glasom.

Ko je ugledala očetov vzradoščen obraz, je hitro izsula kopo ugodnih podrobnosti, ki si jih je bila že med potjo priredila v mislih.

„Saj sem vedel. — Moja kri,“ je pohvalil puškar malo in se je ponosno oziral po delavcih, ki so večinoma ž njim vred malikovali pred nemškim bogom.

Isto veljavo je izkazoval oče hčeri tudi doma. Zato si Matilda vpričo njega ni upala mnogo do besede. Tem več je bilo ropota skrivaj. Mojster Ščetina je imel namreč poleg svojega orodja navadno še kopico živali s seboj. Te male živalice so prilezle Metki v lase in tudi Valterju ni šlo

bolje. Edina sreča je bila, da je imel mali še kratke in redke lase. Kljub temu je imela Matilda dela — za tri in za štiri venomer. Pa je ukazala Tinici:

„Vsaj sčeši jo malo! Poglej, kakšna je, ta uboga Gretl!“

Namesto glavnika je prijela Tini kljuko pri vratih — in ko je bila srečno zunaj, je pojasnila materi svoje stališče:

„Nimam nič polja, da bi redila živali!“

V svoji jezi je Matilda pretepla Metko in je potlačila Valterja v posteljo. In kakor je bila razburjena, je šla tožit Ščetini svoje nadloge.

„Ja, ti otroce, ti čoue'e sile uasi deujeje,“ je pomagal tarnati mojster Ščetina in je obenem porabil ugodno priliko za to, da je naročil še kamenja ali kaj podobnega — česar mu je baš primanjkovalo.

„Ja, na Uaščem, tam je drgače! Tam se ta' puoua, de še povedt na morem, 'a'u —,“ je pomodroval in je pokimal z glavo. Napolnil je svojo čedro in je vlekel in vlekel, da sta ga že boleli ustni.

„Ta' je na stare lete, de anaga še čedra ne boga —“

Matilda je prikimala in je odšla. Vedela je: če posluša starčevo godrnjanje, pride želja za željo na dan. — K sklepu pa prav gotovo vprašanje:

„Al mate 'ej te granjčega?“

Pri vsem tem je potekal čas kakor misel — le prizidek je rastel počasi.

(Dalje prih.)

JOKA ZIGON:

PESEM.

O ko mogel vsaj bi poljubiti
sled stopinj, ki vodijo do tebe,
le v trenutku videti zaveso,
ki te skrivajo, napol odstrte
in v tem svetem hipu razgubiti
v nič se. Toda zbrisane sledi so
ko za zvezdo, ki se v noči vrne,
da nikdar se na obzor ne vrne,
v večnem miru zastori strmijo,
branijo pogled na rajске vrte.

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

Tisti teden pred veselico je vzel Tomi Tinico s seboj v Reberje.

„Ali nisem imel prav,“ jo je vprašal spotoma.

„Seveda —“

V pričakovanju je pogledala očeta, ki je krenil naravnost k Strmecu.

„Zdaj pa — kar imaš najboljšega pod streho za mojo čecho!“

Strmec je bil prijazen in je postregel sam. Toliko je bilo lepot in toliko izbere, da Tini ni vedela, kam naj pogleda! Povsod čipke, pentlje, svila, baršun in rože, barva na barvo — oči so pile do pijanosti, a se niso mogle napiti.

„Vidiš, tako je pri očetu“, je modroval Tomi in se je poigraval s prsti, da so žvenketali v žepu okrogli srebrnjaki.

Izbrala sta belo obleko. Ko jo je Tini ugledala, je mislila na vile in je bila preverjena, da gotovo nimajo lepših oblek kot bo ta njena. Vse je bilo pozabljeno v tistem trenutku — le eno se je dvigalo v njeni duši. To je bil ponos — preziranje vsemu, kar je pod njo.

Ko sta zapuščala trgovino, je bil Tinin korak samozavesten in umerjen. Da ni telo izdajalo otroka — kretnje bi mogle biti še najprej last ponosite deve...

Stotero misli je rajalo v mali glavi — med njimi je bila tudi tista, ki je spoznala, da je puškar Tomi samo — delavec. Delavec — nič več in nič manj —

Ogledovala je njegove žuljave roke — Tako razpokane in hrapave so bile njegove dlani, da je Tinici nehote ušlo prašanje:

„Saj v nedeljo boste mogli imeti rokavice, atej, ali ne?“

„Čemu“, se je začudil Tomi iz misli.

„Drugi jih imajo — mislim“, se je izognila Tini v zadregi, ki je ni opazilo Tomijevo oko. Mož je bil čisto drugje s svojimi sanjami. Če pojde prav — tale Müller ni napačen človek... Morda bi hotel izpregovoriti v tovarni besedo — in iz delavca Gornika bi se dalo napraviti kaj drugega. Takole kak manjši oddelek bi mu lahko zaupali — pod njegovim vodstvom gotovo ne bi uspeval slabo. Pozneje

bi mogoče prišla Tini v kako pisarno. Glave ni slabe — zdaj še celo, ko je pustila tiste neumnosti o jeziku...

Malo je zapeklo puškarja — pa je zamahnil z roko in je pregnal misel.

„Če boš pametna — in tako kot hočem jaz, boš lahko dosegla še mnogo“, je naklonil hčeri prijazno izpodbudo.

Tinica ni vedela, kam bi moglo meriti to prerokovanje — vendar se je popolnoma vdala čaru vabečih besed. Prav medlo in ponižno je vzkalila misel:

„Go bo gledal Francelj —“

Brezskrben smeh je pričal o srcu, ki pozna porednost, a mu je tuja še vsaka slutnja zla —

Večer je mineval v nervoznosti, noč je bila dolga, dolga — a potem se je razlilo nad zemljo jutro in dan kakor božji pogled.

Tini je planila iz postelje in ni mogla dočakati ure, ko naj bi odšla z očetom. Vsemu se je pokorila tisto jutro — — —

Veselični prostor se je kopal v solncu. Slavoloki in paviljoni, rože in pisani trakovi so vabili goste...

Vse Reberje so bile pokoncu. Kdor je še kje dotlej dihal malce slovenski, je ta dan otresel svoje robato kmetiško pokolenje in je pozdravil znanca in prijatelja krepko:

„Heil!“ —

Prišla so društva: Verein der deutschen Mütter und Frauen (predsednica je nosila ime Bobek) — Turnverein (načelnik je bil sam gospod Dolinšek, oziroma Tholünschegg) — itd. — vse v praporih in zastavah.

Prišli so zastopniki raznih oblastev in uradov, imenitni zasebniki — vse, kar je imelo količkaj ugleda — še celo sam gospod župan je prišel na veselični prostor!...

Sredi travnika je stala slovesno ovenčana govorniška tribuna. Tja je stopil sam gospod Müller in je pozdravil goste.

— Ne da bi hoteli komu krasti — nikdar tega! Navzoči so prišli pokazat svetu, da je Reberje (Rebriach je zvenelo to ime v nemški govoric) svobodèn in zaveden trg, ki noče utoniti v slovanskem nalive! —

Gospod Müller je govoril tako lepo, da so kimali vsi veljaki in so zastavonoše naklanjali zastave v znak odličnega spoštovanja in popolnega soglasja. Zraven je bil govor tako umetniško dolg, da so se vsevprek hrepeneče odpirala žejna usta.

Ko je gospod Müller opazil to dejstvo, je naglasil, da zato sklene svoje skromne besede z željo:

„Es lebe hoch das deutsche Kärnten!“

Ljudje so rekli „hoch“ in „heil“ in so brzo segli po pijači brez ozira na to, da je zbor pevskega društva „Saitenklang“ glasno vabil k uživanju umetnosti —

Tini je prišla z očetom in je bila trdno uverjena, da dobi oče zopet mesto v bližini gospoda Müllerja. Toda pričakovanje jo je varalo tako, da je osramočena očitala puškarju:

„Zakaj niste vzeli rokavic, atej?“

Tom se je nasmehnil, češ:

„Le pusti to in pojdi po svojem delu!“

Bila je določena za prodajalko. Upala je z gotovostjo, da jo pridele k srečkam za šaljivi srečolov, k cvetkam — ali tako kaj boljšega. Pa nič! Südmark — te kolke so ji dali na razpolago — takle fizlej! Delavci so odgovarjali:

„I schreib' nix!“

Če je šla za gospodi, so se praskali za ušesi:

„I' hab' schon g'nua!“

Seve, ko je bila cela vrsta deklet samo s to drobnjarijo! Kdo naj pa siplje denar za pisane papirčke?!

Tini je bila zelo jezna in je potožila očetu vse te neprilike, toda puškar ni imel zanjo drugega kakor besede:

„Alles muß sein -- groß so wie klein!“

Bil je za blagajnika pri plesišču in je bil zadovoljen s svojim poslom. Tini pa je le s silo zadrževala slabo voljo. Postala je pri plesišču in si je ogledovala pare. Med njimi je bilo vse polno mladih ljudi iz takih hiš, od koder so jo poganjali, ko je prišla z vabili. Čudno se ji je zdelo — skoraj ni mogla verjeti — a končno je bila njena jeza vsled tega le še hujša.

„Največ sem navabila jaz — zdaj je pa takole —“

Mrmraje je odšla zopet svojo pot.

Kakor sta pojenjavala dan in vročina, tako sta naraščala veselost in hrup. Potem so zagorcli lampijončki, rakete so švigale v zrak in mize so se šibile pod preštevilnimi steklenicami.

V tem se je začela boljšati kupčija. Tini je na željo kupcev delila poljube in poljubčke in je prodala kolkov do čuda.

„Mir auch“, je začula nenadoma za seboj glas, ki se ji je zdel znan. Okrenila se je in je spoznala gospoda iz Celovca. „Papa“, ji je ušlo nehote. In ponudila mu je mali ustni in veliko polo kolkov.

Gospod si je privočil obojega in se je zapletel s Tinico v razgovor. Bil je še prav tako bled in suh kakor pred časom, ko ga je videla v Celovcu.

„Ali ste sedaj v Reberjah“, je poizvedovala mala.

„Brata sem prišel obiskat — Ali poznaš gospoda Müllerja?“
Tinica je bila vzneta od radosti:

„To je vaš brat?“

Hodila sta skupaj ves večer in pozno v noč; hodila sta med ljudmi in po krajih, kočar ni bilo ljudi. Gospod je govoril lepo in je ravnal ljubeznivo. Podaril ji je pisan bankovec in kopo sladkih obljub. Tini pa je iz hvaležnosti razkrila njegovi radovednosti vse, kar je pač mogla razkriti pri svojih nežnih letih. Ždela sta ob strani, na temačnem prostoru. Ni ga bilo človeka, ki bi ju bil motil v njunem počitju.

Pozno v noč je gospod izginil. Zamrmral je nekaj o važnih opravkih in se je pomešal med množico, toda Tini ga je pričakovala in iskala zaman. V zapuščenosti se je začelo oglašati očitjanje. Skelelo je v mislih, žgalo je v srcu — in kakor da je naga pred ljudmi, je podrhtevalo njeno telo. Bleda in trudna se je vrnila k delu. Z očmi je venomer zasledovala gospoda Müllerja — ali brata ni bilo videti pri njem...

Čim bolj je temnela noč, tem bolj so se odpirala srca. Pijača je razvezala slovesnost in po vsem veselčnem prostoru je polagoma zmagala slovenska beseda. Najpreje so začeli fantje iz okolice razvnmati srca svojih oboževank v prosti domači besedi. Šlo je pač bolj gladko in bolj presrčno. Za njimi je krenilo delavstvo na isti tir — Ponoči in pri pijači — kdo naj bi zameril to malenkost?! In kakor da so oboleli, so zapadli naposled še veljaki tej vinski slabosti. Govorili so po domače, čeprav je šlo nekaterim res dokaj trdo. V govorico je zadonela kmalu tudi domača pesem:

„Moja dečua je muada,
polube me rada,
še rajši jes njo,
'e je žaubrna dro!“

Proti plesišču so hiteli pari. Krepak fant je zaukal in se je razkoračil:

„Godce, le godite
štajeršče uiže,
moja dečua je muada,
ma use uoljne glide —“

Plesavka se je zasmejala in se je privila k njemu. Žareče oči so ga občudovale, da si je od radosti pomaknil klobuk na stran in je zavriskal.

Nekje je poskusil hrapav glas z jodlanjem, toda kmalu so ga prekosili okoliški fantje:

„Je lepa, rdeča
'ot nageljnov cvet,
sam Bog jo je ustvaril
to dečuo na svet —“

Preden je bila ura polnoč, je bilo natanko mogoče spoznati ljudi iz Kožentavre, Podgore, iz Bajtiš, iz Ždovelj, iz Loke in še dalje okrog. Označevala jih je beseda in pesem — Tini je strmela malomarno okrog, se je potikala med ljudmi in je postajala zdaj tu, zdaj tam...

Po polnoči so imele prodajavke račun v paviljonu za cvetke. Gospod Müller je bil poleg in je pred vsemi pohvalil zlasti Tinico. Dekle je vzradoščeno poročalo očetu in mu je pokazalo tudi bankovec. Tomi je videl in slišal le napol, vendar je bil ponosen:

„Le ta'u naprej, dečua — moja kri!“

Zabava je medlela — Tini je sploh ni občutila ta večer. Komaj je čakala trenotka, da bo smela z očetom domov...

Noč je bila lepa in topla — noč, ki objema mehko in toplo — noč, ki vabi in šepeče neslišne skrivnosti.

Tiñico je objela samota kakor tiho očitaje. Sovražno je pogledoval otrok očeta, ki je kolovratil po cesti sem in tja in je venomer govoril sam s seboj.

„Ali vas ni sram? Če naju kdo vidi —“

Mislila je na bledega gospoda, ki naj bi bil Müllerjev brat. Mrko ji je vstala v srcu misel, da ji je ušel zato, ker je njen oče samo — delavec. V jezi je popustila puškarja in je hitela sama dalje.

„No, kam pa — ali me boš počakala“, je klical Tomi za njo.

„S pijancem že ne bom hodila, me je sram“, je zamrmralo dekle nerazločno in ni hotelo čakati. Še ozrlo se ni.

Ko pa je šla naprej, jo je zbadlo nemo očitaje:

„Ali te česa drugega ni prav nič sram?“

Prav okrenila se je — tako živo je prišlo vse to nad njo. Zdelo se ji je, da čuje v resnici glas, ki svari in opominja. Prav tak je bil kakor Francijev... Toda — ko je poslušala natančneje, ni bilo ničesar. Tedaj se je zbala samote in same sebe in je odbrzela.

„Nikoli več“, je ponavljala v mislih.

„Nikoli več“, je ponovila še glasno, ko je slednjič vsa potna in zbegana dospela domov...

X.

Mojster Ščetina je dovršil delo. Stene so sicer bile nekam vijugaste, toda mojster Ščetina je kljub temu nekega večera odložil orodje in je stopil h gospodarju:

„Jes žinjam, de bo nam dro po gode —“

Tomi je razumel ta zaključek in je ponudil starcu merico žganja. Mož je popil in se je zahvalil:

„Pa srečne!“

Ko je bil Ščetina srečno od hiše, so povečérjali in so začeli kramljati. Bilo je že blizu jeseni, takrat ko zori sadje in se začinja vlačiti megla po dolini. Valter je spal, Tini in Metka sta sedeli v kuhinji.

Puškar Tomi je bil slabe volje.

„Ta Müller — to je šema“, je razložil ženi —

Matilda se je začudila in tudi Tini je dvignila oči.

„Račune smo imeli včeraj — no, pa je bilo dobička do čuda“, je razlagal gospodar in je bobnal s prsti po mizi. „Pa se domisli to motovilo, ta Müller, in se začne zahvaljevati odboru. In konec livale je bil ta, da je predlagal, naj se razpusti društvo.“

Matilda je zastrmela in Tinica si je v nestrpnem pričakovanju pogladila lase.

„To ima človek za trud“, je potožil Tomi in si je našgal pipo.

Nekaj časa so molčali — le moreča tišina je govorila ž njimi. Tomi je venomer ogledoval Tinico, da ji je bilo naposled že mučno in sitno.

„Kaj imajo atej“, je premišljevala in je skrivala obraz pred pogledi, dokler ji ni prišlo na pomoč materino prašanje:

„Ali nisi bil ti nič zoper to?“

Tomi se je nasmehnil:

„Kaj pa hočeš, ko je bilo vse domenjeno?!“ — Reberje niso na meji — so rekli — saj je tako vse pošteno nemško! Premoženje so pa razdelili —“

„To je pa še dobro“, se je hitro oglasila Tilda — „Koliko je pa prišlo nate?“

„Name“, je zamrmral Tomi in je odložil pipo — „saj so ga razdelili med druga društva! To je ravno: Delaj, delaj — zraven si pa praznih rok!“

Komaj je razložil puškar to novico, je začel priganjati dekleti v posteljo. Zaman so bili izgovori, da imata še dela za šolo — Tomi je obstal pri svojem!...

Ko sta bila z ženo sama, je legla senca skrbi na njegov obraz. Začel je kašljati in pohrkavati in dolgo ni bilo besede iz njega.

„Pa molči!“

Po tem uvodu je začel motriti ženo, da se je dvigala njena radovednost vedno više. Prestavljala je posodo in je vsak hip pričakovala, da razkrije Tomi nekaj groznega. Ni se mogla premagovati in je že hotela s prašanjem na dan, ko se je puškar naposled vendarle oglasil:

„Govore, da ima Müller brata, ki menda ni nič prida —“

„Beži“, ga je prekinila žena.

„Menda je bil zadnjič tisti človek tudi na veselici in je počel take reči, da Müller ne more več obstati v Reberjah“, je pravil puškar poglasno in se je venomer oziral okrog sebe. „Menda zva blja otroke, dekletca —“

„Kako“, je strmela Tilda v strahu.

„Tako, no“, je naznačil Tomi s kretnjo in mati je zadrhtela:

„Pa Tinica je prinesla zadnjič dvajsetak domov —“

Puškar je stopil k vratom in je pogledal v vežo. Bilo ni nikogar —

„Menda so mu oblasti za petami — Müller je baje izjavil, da to ni njegov brat — ali kaj hočeš, ko so enkrat govorice med ljudmi!“

Tomi je vzel iz omarice steklenico žganja in je pil. Za njim je pila še žena par požirkov.

„Ali ti ni Tinica nič povedala, kje je dobila tisti denar?“

„Meni“, se je čudil Tomi in je skomignil z rameni — saj tu je vendar mati prva, ali ne?“

„Zame se dekle briga manj kot za lanski sneg“, je odvrnila Matilda in glas je bil zasenčen. Po dolgem času je začutila nocoj, kako ji je prvi otrok spolzel iz rok.

„To so vse tiste tvoje neumnosti“, je začela očitati možu v nadaljevanju svojih misli. Še enkrat je segla po žganju — pa je že imela solze v očeh:

„Naj bo kakorkoli — jaz ne morem pomagati!“

„Ti ne moreš, jaz pa še manj“, je menil Tomi mrko. „Zdaj sem ob najlepši zaslužek —“

S tem je krenila misel v novo smer in otrok je bil v hipu pozabljen.

„Kako pa misliš zdaj“, je prašala Matilda nekam sočutno.

„Če bi vzela koga na stanovanje“, je poskusil puškar počasi. —
 „Z vsem drugim tako ni nič“.

„Seve —“

„Kuhinja bo zdaj nova — potem imava naenkrat dve sobi —“

„Seve —“

„Tini bi šla mogoče služiti —“

Matilda je pomislila na vse bridkosti, ki jih je že morala prestati s tem otrokom in je zopet pritrdila:

„Seve —“

„Ovce bo že pasla — obleko si gotovo prisluži —“ je nadaljeval Tomi z razvijanjem svojega načrta.

„Seveda —“ je rekla zopet Matilda — in nič drugega. Leta zakonskega življenja so jo naučila dokaj natanko, kdaj je treba rabiti jezik in kdaj je bolje, če ga človek kroti — — —

Medtem ko sta oče in mati urejevala kočljive zadeve bodočega gospodarstva in gospodinjstva, je Tini premišljevala v postelji stvari, ki so zanimale njo. Po vsem se ji je zdelo najbolj verjetno, da so gospodje razpustili društvo zato, ker niso marali delavcev poleg. Takele črne roke — Seve, če bi bil oče imel rokavice na veselici... Vsi, kar je bilo gosposkih, so jih imeli... Prav gotovo — samo rokavice so krive! — Po vsem premišljevanju je sklenila, da pojde sedaj služiti. Z ččetom bo zdaj gotovo križ, ko bo suša v žepu — z materjo pa itak ni nič...

Kakor je mislila, ji je bilo vendar hudo. Če bi bila županova — čemu je neki tako čudno na svetu?...

Sredi takih misli je zaspala. Vso noč so ji kazale sanje pestre pokrajine, kjer caruje radost in šumi svila. Hrepeneče je iztezala roke — vsa je bila potna od samega pričakovanja.

„Če le ni otrok kaj bolan“, je opozorila Matilda moža. Tomi je zagodrnjal v spanju. Nekaj o sleparjih je menda bilo, ki vodijo človeka samo za nos. Mati je vzdihnila in je težko pričakovala jutra. Posetili so jo trenutki spominov in kesanja. Praznino je začutila v duši — vse je splala enolična vsakdanjost iz nje... Včasih je imela moža in deco in dom — zdaj nima ničesar. Samo toliko je prišla ta tuja roka vmes, da jih je razdružila...

Matilda se je ozrla po možu in se je domislila očitanja zaradi botra Jožeta. Z jezo in s studom je mislila na tisti večer. Toliko je že časa vmes, vendar tistih besedi ne izpere ne leto, ne mesec, ne dan.

„Če sem zaslužila ne vem kaj, tega pa prav gotovo nisem.“ Sililo jo je na jok, ker je bila po dolgem času zopet enkrat tako popolnoma

sama s seboj, da je lahko govorila s svojim lastnim srcem... V tej samoti ji je bilo hudo za hčerjo. Tako mlada — pa pride kdove kam.. Tuja roka ji bo rezala kruh, pod tujim srcem bo revica iskala okrilja. Ali ga najde — ali zablodi?...

„Tak je zdaj otrok, da sam ne ve, ali je tič — ali miš“, je vzdihnila žalostno in je šla poljubljat Tinico.

Ko pa je zagorela zarja in se je nasmehnilo jutro, je vstala in se je lotila običajnega posla. Bila je zopet popolnoma vsakdanja — niti diha sledu ni zapustila minula noč na njej — — —

(Dalje prihodnjič.)

MIRAN JARC:

NEDOSEŽNA.

Sredi srebrne, šumeče noči
plusknil prek host je, prek spečih vasi
val žuborečih melodij:
Ti... Ti... Ti...

Ti pa greš mirno kraj mene
odeta v lunine halje zelene. —
A vendar si sto hrepenenj proč od mene,
tajna kot lunine slutnje zelene.

In misel — ujeda rezko presekala noč je pojočo.
„Ali ti Ona ni le odsev
tvojih žarečih, prek bajnih obzorij se pnočih oči?
Daleč pred tabo še dalje beži
Ona — tvoje bolestne duše odpev...“

Ah, zdaj vem, zakaj
tli v Tvoji pesmi brez besed
trpka zagonetka tajna kakor nočni svet!

sojete megla v megla

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Dalje.)

XI.

In tako je šla Tini po svetu! Pasla je ovce in je čuvala deco in je gledala sonce in žalost in smeh. In bila je zadovoljna in bila je vesela — in bila je žalostna — kakor sta pač nanesla priložnost in čas . . . Dnevi pa so bežali in so risali v dušo osebe in kraje, lepo in grdo — brez razločka in brez izbire. Mati ji je izbirala gospodinje in mati je pobirala njene borne zasluzke.

Tako je obromala Tini več kot pol Roža in je poznala navade posameznih krajev in marsikatero slabost. Kakor je bil otrok droben in šibek — deklica je bila močna in stasovita daleč preko svojih let! Poznala je vse, kar je sicer njenim letom še mračna skrivnost. Zato ji je bilo vselej prijetno, če ji je zastavil pot poldorasel fant:

„Kam pa, Tini, kam?“

„Naravnost za nosom!“

„Kaj ne bi šla raje malce na levo,“ je vabil fant.

„Na levo ne grem, na desno ne smem“, se je zasmejala in je pogledala tako, da je fant začuden postal in je tlesknil z jezikom —

Dom je ni mikal. Kadar je prišla mati, je Tini poslušala njeno pripovedovanje in je končno povedala kar naravnost:

„Kaj se menim jaz za te čenče!“

Matildi je bilo nekam nerodno, vendar ni marala karati hčere, ker je imela preveč spoštovanja pred njenim zaslužkom. Samo pred odhodom je rekla navadno:

„No, me pa ne bo več, če ti ni prav nič za svoje ljudi!“

Tini se je namrdnila in se je obrnila vstran:

„Saj pridete itak samo po denar!“

Mati ni rekla ničesar — le poslovila se ni pri odhodu. Tini se je ozrla s hladnim pogledom za njo in je odšla k svojim ovcam ali k deci — kakor je že pač služila. Mislila je na tistega, ki se ozira za njo in je posestnikov sin — in na tistega, ki gleda po njej in je tak in tak — in na tretjega in četrtega — pa je zapela brezskrbno:

„Žareči ogenj brez plamena —
v mojem srcu zdaj gori —“

Če jo je čula gospodinja, je hitro poščegetala vmes:

„Kdo ga je pa zakuril?“

Tini se je zasukala in je postregla brzo:

„Mati, ki je odnesla kronice —“

V takem življenju je Tinica dosegla štirinajsto leto in je začutila, da je Rož premajhen in pretesen zanjo. Zahotelo se ji je sveta, tistega širokega življenja, ki polje onkraj gora — Tam so mesta, tam je svoboda, tam vabi sreča in slast...

Služila je tisti čas v Podgori in gospodinja jo je imela rada kakor lastnega otroka. Ko je čula o njeni nameri, jo je vabila na vse mogoče načine:

„Ne hodi — Ti ne veš, kaj je svet!“

Tini se je nasmehnila z enostavnim izgovorom:

„Saj gredo tudi druge!“

Ko se je naklonilo leto k Božiču, se je odpravila domov:

„Pa srečno hodi“, ji je ponudila gospodinja in Tini je začutila srebrnjak na dlani. Za hip jo je zmogla nežnost, da je že hotela opustiti svoj sklep, toda takoj nato se je premagala:

„Pa srečno in brez zamere!“

Odšla je v solnčni, sveži zimski dan. Pod nogami je škripal sneg, v oči in lica je rezal mraz, a zrak je bil jasen in čist. Megla, ki se vlačí tod z malimi presledki od začetka jeseni pa prav do Božiča in še čez, se je za enkrat umaknila solncu.

Tini je prišla na kolodvor in sami veseli obrazi so bili tam. Gospodje in gospe — vse v kožuhih in v dragocenih oblekah — ljudje iz daljnega sveta, ki so si prišli krajšat čas s sankanjem in s podobno zabavo. In Tinica je začutila, kako je majhna in revna pred to košatostjo. S pogledom je premerila svoje polanasto krilce in bilo jo je sram... Tam daleč je šumela Drava. Na eni strani olševa loza, na drugi ostro odsekano hribovje. Gumperški grad strmi z gore, z Žihpolj se razgleduje Marija po Rožu, a ob strani pod njo strme pečine v Dravo. Ob reki se brätijo vasice in med njimi caruje cerkev na Humčah, bela cerkvica na malem holmu — kakor nedolžna igračka se beli iz daljine...

Skoro jokala je Tini, ko je sedla na vlak. Gledala je predse in po pokrajini, toda oči niso videle ničesar. Le žalost je prosto kraljevala v srcu in tista srepa bojazen pred bodočnostjo se je šopirila v njem. Pre-

minila bi bila rada v tistem trenutku — da bi zatisnila oči in bi se pogreznila v temo — pa ne bi bilo ničesar več . . .

Komaj je pomislila — se ji je zdelo — pa je že obstal vlak v Reberjah. Potniki so izstopili. Objemi, poljubi, zavoji in vzkliki — tak je bil božični pozdrav! Le ona edina je bila sama med vsemi temi veselimi ljudmi in ponosnimi veljaki. Kamor se je okrenila, se ji je zdelo, da je zadela ob neprijazen pogled. Splašena in zbegana je bežala s svojo culico proti Sv. Jožefu. In tako čudno ji je bilo — kakor da je preživela te hipe že pred davnim, davnim časom — še predno je bila na svetu. Le nekaj neznatnega je še manjkalo danes, prav nekaj malega . . . Želela si je tiste neznatnosti, čeprav ni vedela v čem naj bi obstojala . . . Želela si je in je hitela in z vsakim korakom je naraščalo pričakovanje. Že je zavila na vas in potem po potu, da je dospela do hiše. Štiri leta ni videla doma, štiri leta — kakor trenotek, vzeti iz večnosti . . . Toda trenotek je bil dolg, zelo dolg . . .

„Dom — ti presveto ime“, je občutilo mlado srce v tihi pobožnosti.

Stala je pred kočjo in je držala za kljuko. Minulost se je vrtela pred njo — nečesa posebnega se ji je zahotelo v tistem trenutku, nečesa, kar naj bi jo privezalo z neodoljivo silo na dom. Kakor v snu je odprla vrata in je stopila v vežo. Edino želja po toplem pogledu je živela, vse drugo je bilo tisti hip mrtvo zanjo. Toda mati je stopila iz kuhinje in se je začudila s strahom:

„Za pet ran božjih — ali si ti doma!?“

Tini se je zgrozila, da ji je beseda zastala. Vse je rajalo pred njo in v zapuščenosti in v boleti ni vedela, kam bi pogledala.

„Mati“, je hotela reči — toda mesto zvoka je prišel samo lahen vzdihljaj preko pobledelih usten. Kakor v snu je zagledala v kuhinji očetov obraz. Oči so gorele kakor izpod saj in obraz je bil zguban in razrit. Poleg njega je sedel še nekdo, človek, ki ga Tini ni mogla presoditi v trenutku. Vsi pa so bili kakor prestrašeni in zbegani vsled njenega prihoda, tako da se je Tini okrenila in je rekla monotono:

„Pa grem —“

Pobrala je culico in je hotela na plano. Tedaj se je oglasil tujec v kuhinji:

„Je gospodična vaša?“

In Tomi in Matilda sta pritrdila. Razločno je odmevala nevolja iz glasu, tako zelo razločno, da je občutila Tini oster bodljaj v srcu in v očeh in ni imela moči zoper solze. Tujec pa je prikoračil k njej in ji je slovesno razložil, da ga zelo veseli in si šteje v čast, ker pozna

zdaj vso rodbino Gornikovo. Tini se je ozrla vanj s svojimi orošenimi očmi in mu je podala roko.

In kakor je bil tuj, je bil edini, ki jo je sprejel in peljal v domačo hišo na — sveti večer —

XII.

To je bil večer, ko pojo zvonovi in se utapljuje misli v svečane skrivnosti. Srce se druži s srcem in ga objema v neizrazni ljubezni. Tini pa je sedela sama v sobi, kjer je stanoval tujec. Precej popoldne, ko jo je bil ugledal, se je je polastil kakor gospodar svojine. In deklica ni vprašala po njem — ne kdo, ne kaj, ampak je nemo sledila ukazu njegovih oči in njegovih besedi. Zdelo se ji je, da mora biti tako in da je stvar na tak način najbolj v redu. Gospod jo je spremil v sobo in jo je posadil na dolgo klop, preloženo s slamo in pregrnjeno z odrgnjenim pisanim blagom — in je rekel:

„Takole, prosim — za počitek!“

Tini se mu je zahvalila s pogledom. Čemu se mu ne bi, ko se vendar ni zdelo vredno niti očetu, niti materi, da bi ji podala roko. Gospod pa jo je popustil in mladenki se je zdelo, da ljudje popuščajo s tako kretnjo mrtvo blago, ki ga zopet poiščejo, kadar jih obide zopet taka volja.

„Če bi šla“, je premislila. — A vedela ni, kam naj bi šla. Sploh ni vedela ničesar. Tedaj je prišla mati:

„Kaj si se zavlekla sem?“

Tinin odgovor je bilo samo nemo začudenje. Kakor mimogrede je mala opazila, da je mati stara in grda. Zato so jo zadele tem ostreje besede:

„Kar prideš, pa se šopiriš kakor po svojem —“

Materin obraz je bil zguban in nagrbljen in Tini jo je zbodla z izzivajočim nasmehom:

„Saj me je on peljal sem!“

„Kdo? — Ali nista oče in mati prva?“

„Seve, kadar gre za kupčijo! Zdaj pa še ni sklenjena“, je planilo dekle pokonci in je takoj zopet omahnila nazaj. Mati je hotela vrniti z osti o psovko, toda isti hip se je vrnil gospod:

„Kaj pa je?“

Mati da se je vrnaknila in je želela pojasnjevati nehvaležnost svoje prvorojenke. Gospod ni rekel ničesar, le njegov osorni pogled je materi ukazal, da naj izgine.

Tinica je iskala s tistim zapeljivim jokom, ki ga poznajo ženske, kadar iščejo pomoči pri moških. Vsak vzdihljaj in vsako najneznatnejše drhtenje razodeva čare in slutnje. Gospod je stal pri durih in ogledoval deklico. Kakor v velikem razumevanju je zaprl vrata in je prisedel k njej. Počasi ji je ovil desno roko okoli pasu in ni rekel ničesar. Tini se je prestrašila njegove bližine, vendar mu ni kratila svobode. Gospod pa je ovil roko tesneje in se je sklonil k njenemu licu.

„Tako —“

Nič več. Tini pa je čutila, kako jo je poščegetalo in zaskelilo in je zamahnila z roko po njem. Gospod je vrnil hudo z dobrim in se je zagrohotal, da je Tini začela prestrašena strmeti vanj.

„Začetek ni slab,“ je ponavljal tujec venomer in je dostavil nenadoma:

„Zato pa, da se poznavam. — Jaz sem Anton Lomnik.“

Komaj je kenčal, je Tinica zopet začutila poljub na licu. Kakor je bila zbegana in prestrašena, se ji je vendar zdelo, da je strastnejši od prvega. In vse, kar je bilo v njej bolesti, dvoma in trpljenja — vse se je združilo v tistem trenutku v eno samo branečo silo in je kričalo po odporu. Skozi solze se je ozirala po Lomniku in je videla njegove oči, ki so gorele in pile oblike njenega telesa. Zahotelo se ji je krika in obrambe, borenja proti pošasti, ki se plazi za njo in jo lovi. Sama groza je bila v njenih mislih in občutila je stud do vsega, kar je kdaj videla in slišala na svetu.

„Nočem,“ so hotela krikniti usta — toda glas je bil le kakor šepetanje in bolesten vzdih. Lomnik jo je popustil in je menil pokroviteljsko:

„Saj se ne mudi —“

Tini se je zvila v krčeviti boli in je zdirjala iz sobe. Kakor da se podira svet, tako ji je bilo, ko je naletela v kuhinji na mater. Ta pa se je nasmehnila in jo je opozorila prijazno:

„Je videti, da si ga že premotila! Če je tako, se ga le oprimi!“

Tinici ju hušknila vsa kri v glavo in od sramu ni vedela, kam naj bi skrila obraz in oči. Kakor se je otresala in branila — vedno hujše jo je morila misel in občutek, da stoji povsem gola pred tolpo poltenih ljudi. Z dlanmi je zakrivala grudi in med hojo je drobila in se je naklanjala naprej — vse samo zato, da bi zakrila vsaj najtajnejše tajnosti svoje.

V tem je Lomnik zapel pesem, dišečo po žganju in po beznici. Tini je posluhnila in je omahnila na mater. Matilda jo je skoraj od-

nesla v kuhinjo. Tam jo je posadila na stol in ko si je Tini oddahnila, je stopila mati prednjo.

„Kako je rekel,“ jo je bodla z ostrim pogledom, toda dekle je molčalo.

„Ali si —“

Tini je vstala in je odstopila:

„Mati —“

V takih razmerah je mineval Gornikovim čar svetega večera. Niti ena sama minuta ni mogla prizvati veselja v duše. Kakor izpod bremena se je oglasil Tomi:

„Spat pojdem —“

Tinici so napravili ležišče v kuhinji. Tomi pa je modroval v sobi z ženo:

„Je videti, da se je polasti —“

Matilda je bila istih misli in zelo vesela, vendar je oporekala iz previdnosti:

„Saj ona je še otrok —“

„Zgodaj skrbiš, zgodaj ležiš,“ je branil Tomi svoje stališče. — „Kaj pa misliš! Takih fantov ne seje luna —“

„Seve,“ se je vdala Matilda s prikrivanim zadovoljstvom.

„Vse zna, kar hočeš —“

„Seve —“

„Še do ravnatelja pride v tovarni,“ je hitel puškar s svojimi načrti.

„Skoraj bi —“

„Nič skoraj! Kaj pa misliš — saj je učen! V latinske šole je hodil,“ je utemeljeval Tomi — „in kaj vem, kam še. Če je potem pustil — kaj bi to!?“

„Tisto že,“ se je komaj zadrževala Matilda.

„Kar je komu namenjeno, je namenjeno! Vidiš pa lahko, da ve in zna toliko, da mu zlodej ne pride na kraj —“

„Če mu le ne bomo premalo,“ je slednjič ušlo ženi.

„Moraš pač naravnati njo tako, da bo prav —“

Premišljevala sta oba in sta molčala. Hči, ki jima je bila še pred kratkim odveč, je vzrasla v njunih mislih kakor zakleta devica v sanjah pastirjevih. Nenadoma sta uvidela, da imata v svoji lasti in oblasti živo blago, ki ga ljudje občudujejo in dobivajo skomino nanj. Še celo on, Lomnik, gospod in pomožni pisac v tovarniški pisarni. Nikdar ni umazan in nikdar ni črn — najvišji gospodje govore ž njim

kakor z enim svojih . . . Če bo Tini pametna. — Pa kaj! Saj mora biti pametna — živa kri njune krvi . . .

V sobi je zopet zapel Lomnik pesem, ki je nosila dih zakotnih ulic v zavrženih predmestjih. Pel je kričeče, toda tako razločno, da je Tini razumela vsako posamezno besedo.

Dekle je vzdihovalo . . .

„Pojdem,“ je razmislila trudno in se je dvignila na bornem ležišču. Kam daleč v svet, kjer bi ne čula niti sluha o domu . . . Med jokom si je začela urejevati obleko.

„Dom — ti preketo ime,“ je občutilo trpeče srce v nemi boli —

Lomnik je utihnil in Tini je oprezno stopila v vežo. Hotela je izginiti brez sledu, toda iz teme je seglo po njej in jo je zagrabilo tako, da ji je zastalo dihanje. Ko pa se je zavedla, je stala v sobi pred razigranim Lomnikom. Kolena so se ji šibila in kakor pred Bogom je pokleknila predenj:

„Samo nocoj ne —“

Tako drhteče je molil glasek in tako iskreno je prosil zbegani pogled, da se je moral pisac zateči k smehu po pomoč. Kljub tridesetim letom in neštetim pustolovščinam v minulosti, se mu je zdel prizor nekaj posebnega in izbranega.

„Kaj bi,“ jo je dvignil pokroviteljsko in je dostavil s prijaznim pogledom:

„Saj ti smem reči — Tini? Je vse bolj domače, ali ne?“

Deklica je bila kakor bilka.

„Vse smete. — Ne, nič ne smete! Samo pustite me, da grem —“

„Kam?“

„Po svetu!“

„Saj je svet pri nas,“ se je smejal pisac in jo je odvedel na klop.

„Verjemite — Ah, gospod, kričala bom —“

„Kaj govoriš, ko vem, da ne boš —“

Tini je bila popolnoma ob moč.

„Pa bom,“ je še skušala hlastno.

„In če“ — je menil Lomnik malomarno, je zaklenil duri in je spravil ključ v žep:

„Tako —“

Deklica je ostrmela in skoro steklene so bile njene oči od groze. A najbolj strupena je bila misel, da bi je morda niti lastna mati ne branila.

„To znamo mi,“ je rožljaj pisac z drobižem in je prisedel. „Kaj boš otepala — saj vem, kaj se spodobi... In — saj je povsod tako! Kar poglej po vsem Sv. Jožefu! Ali je ena, ki bi ne bila pametna?“

Tini skoro ni več vedela zase in tudi njene besede so bile samo grgljanje:

„Jaz pa nočem take pameti —“

„Ej, dete,“ je obšlo pisaca tiho pomilovanje, a zraven je podrazil naglas:

„Pa prašaj mamo!“

Tedaj je ourok kriknil, da je zaječalo po vsej koči. Lomnik je zaškrtal z zobmi in je planil proti durim. Ko je Tomi prišel z lučjo, je že stala Tini v veži in pisac je prišel kakor slučajno, da bi pogledal, kaj mu kali svečanost tega večera.

„Kaj je,“ se je čudil puškar.

Lomnik je igral po svoje:

„Menda straši,“ je motril Tinico z ostrim pogledom.

Dekle je s silo zadrževalo jok in je reklo samo:

„Strah me je —“

Godrnjaje jo je odpeljal puškar za seboj. Mimogrede jima je še voščil pisar lahko noč, potem se je umaknil v sobo in je bil zadovoljen s svojim uspehom. Potisnil je roke v žep in je koračil od kota do kota. Življenje je bežalo mimo njega — vsi dogodki od tistega dne, ko ga je njegov oče peljal v Celovec v gimnazijo. Oče je bil kmet, pa je hotel imeti učenega sina. In sin je študiral, da je bilo veselje. Poznal je vse skrite gostilne v mestu in lepo vrsto brhkih natakarič. Zraven učenja in drugih poslov se je brzo otresel kmetiške šare in nerodne govorice materine. Toda kljub temu ga niso umevali niti njegovi vodniki. Tako je prišlo polagoma do tega, da so mu dali na gimnaziji slovo, ker se kljub dveletnemu naporu ni mogel skobacati preko tretjega gimnazijskega razreda.

Skušal je pregnati nadležne podobe in je segel po smrdečem žganju — in zelenkasta tekočina mu je zbudila malce omagujoči ponos. Kaj bi s starim in z minulostjo! Danes je pisac in gospod. — Pa naj se kdo postavi z dekletom kakršna je Tomijeva Tini!

„Nunc est bibendum,“ je porabil ostanek iz nekdanjih krokarskih večerov. Razkrenil se je po postelji in je zaspal v prijetni zavesti, da bo najvažnejša božična govoricā po vsem Sv. Jožefu nova ljubezen. On, gospod — Anton Lomnik in Tomijeva Tini — — —

(Konec prihodnjic.)

IVAN ALBREHT:

TOMIJEVE TINE MLADA LETA.

(Konec.)

V božičnih dneh so se oglasili v Reberjah Slovenci. Delavstva je bilo malo vmes, a tem več pa ljudi iz okolice. Fantje kakor hrastje in dekleta kakor rože, a vmes možaki korenine so prošli na zabavo, ki jo je priredil „Sokol“ na Silvestrov večer. Bili so to ponosni izgnanci, ki niso pripoznali sile nad seboj...

Tisto popoldne je razložil Anton Lomnik puškarju, kaj se godi v Reberjah.

„Če bi Tini hotela, bi lahko šli —“

Puškar je nagubal čelo in je premišljal. Večletna skrb mu je razbila enotnost misli in pojmov in dolgo ni vedel, kako naj krene, da bo prav. Mislil je na Müllerjevo polomijo in na dogodke izza prav mladih Tininih dni... Sorodstvo s Kočuhe mu je vstalo pred očmi.

„Če hočete — le! Jaz ne grem!“

Gospod Lomnik je zakril posmešek in je pripomnil obžalovaje:

„Kaj bom sam —“

Puškar je zakašljajal in se je ozrl okrog sebe. Vse polno nuke je bilo v njem, a najbolj ga je skrbelo zaradi Tinice.

„Pa bi bila morda mladost bolja za družčino —“

Komaj je pisar začul; se je urno oprijel besede:

„Če dovolite Tinici?“

Puškar je bil zelo zadovoljen. Ponos je zakraljeval v njem in niti v sanjah ni oče slutil ponižanja. Oči so se mu smejale od veselja — vendar je še hotel urediti smer in zatrditi pravo mero.

„Seve, če bi bilo kaj govorjenja —“

Pogledal je v tla in potem na pisarja. In ko je gledal njegov blede obraz, se mu je zdelo, da se vračajo zopet časi, ko je puškar Tomi nekaj veljal med veljaki. On pa, ki je stal pred njim, je prisedel in je začel z zamolklim glasom:

„Sam ne morem ostati vedno — to veste“.

Puškar je prikimal.

„Za denar mi tudi ni.“

Puškar je izrazil svoje začudenje z dolgim pogledom

„Če takole premišljujem in gledam —“

Pisač je obmolknil, a Tomi je od nervoznosti brusil nohte ob zguljenih hlačah.

„Ali ne bi rekli pametne besede?“

Tomi se je gubil v raj. In sta rekla besedo tako, da je bila Tini obljubljena njemu, gospodu iz pisarne — — —

Življenje, ki ne pozna ozirov in ne misli na jutrišnji dan — to je življenje ljudi pri Sv. Jožefu. Delavec sicer preračuni svoj tedenski zaslužek — a deca — ta mu je nadloga! Zato jo strese kmalu od sebe, zlasti dekleta, ki z delom svojih rok ne prislužijo mnogo več kot nič. Še predno more otrok zasanjati o ljubezni, ga ponujata oče in mati tistemu, ki pač pride slučajno blizu in se kaj poblize zanima za ženski spol. Zato so dekleta po teh krajih kakor bolniki. Na obrazih tišče pozna leta že pri osemnajstih. Čela so razorana, oči uderte, a kretnje lene in nekako brezobzirne. Tini je padla v to življenje in ni mogla pojmiti groze. Ko jo je pozno popoldne poklical Lomnik k sebi, jo je spreletelo mrzilo po vsem telesu — vendar je ubogala.

Ali pojdeš z menoj?“

Dekle je pogledalo in je skomizgnilo z rameni. Bivanje na kmetih ji je zapustilo sled upornosti v značaju.

„Nocoj pojdem med Slovence“, je pristavil Lomnik z dvoumnim nasmeškom, ko je videl, da zaman pričakuje odgovora.

„Lepo“, je menila Tini malomarno in brez zanimanja.

Lomnika je jezilo, vendar se je premagal in se je po mačje splazil do nje:

„Zaradi tebe sem govoril z očetom —“

Dekle je ostrmelo. Minulost je šla mimo in spomini na kupčijo.

„Jaz sem pastirica in kravarica —“

Pravzaprav jo je jezilo, ko je izrekla besede, vendar še je morala smejati. Saj je bilo vendar vse skupaj tako neumno, da ni bilo vredno besede. Čisto razločno je že sklenila, da ne mara živeti doma — a zdaj pa naenkrat lazijo za njo ... Iz takih misli ji je ušla trditev:

„Jaz pojdem po svetu —“

„Z menoj“, je dodal pisač trdno.

Tinica se je zasmejala.

„Če bi le ne vedela, kaj hočejo gospodje od nas“, se je pobahala ob spominu na tisto veselico, kjer je pred leti prodajala srečke.

„Ali ne veš, da si — otrok“, je hotel začeti Lomnik z nadvlado.

„Otrok govori po otročje —“

„In ti —“

„Kakor se mi pač zdi —“

Pa je bil zopet smeh — in tudi Lomnik se mu je smejal. Svežost v njegovi bližini ga je opajala in mamila tako zelo, da je mestoma pozabil svoje načrte in je od časa do časa zašel s tira. Ko pa je zavladala v sobi popolna tema, ni prižgal luči, ampak je sedel na klop in je potegnil Tinico za seboj. In zapel je eno tistih pesmi, kakršne je prepeval na sveti večer.

„Grdi ste, gospod Lomnik —“

Dekletov glas je bil tih in plah in nekaj kakor zamorjena otožnost je zvenelo iz njega.

„Zato me ne maraš?“

Z rokama je iskal njenih lahno naznačenih grudi in Tini je kriknila. Hotela se je izviti, čakala je pomoči — toda Lomnik jo je držal kakor v kleščah. Po veži je prišla mati — natančno je Tinica razločila njeno hojo in je spoznala njen korak. Kriknila je še enkrat, toda pomoči ni bilo. Mati je samo zakašljala in je zavila v sobo, kjer je prebivala domača družina. Tedaj je mladenki upadel pogum.

„Slabši ste od psa“, je dahnila onemoglo. Lomnik pa je zažvižgal in je razložil počasi:

„Če bi v vrednosti dosegel psa, bi si ne želel ničesar več na svetu!“

„Ne vem —“

„Za glavo“, je hitel Lomnik — „a ti?“

„Moja glava je pa preveč prazna —“

Obšla jo je prešernost, tista veselost, ki jo občutijo mestoma otroci po prestanem strahu.

„Čemu ne prižgete luči?“

„Ker mi svetiš ti —“

Lomnik je bil prepričan, da zmaga, toda Tinica mu je povedala proti vsemu pričakovanju:

„Saj ne brišem več nosa z rokavi“.

Pisac se je zagrohotal in je nažgal petrolejko. Potem je sedel zopet k dekletu in mu je začel govoriti o ljubezni. Besede so padale kakor dišeče kaplje in Tinica je priznala z veliko odkritostjo:

„Tako lepo še nisem slišala nikoli —“

„Slišala si pa vendar že?“

„No —“ se je umikala Tinica — „med otroci —“

„In kako?“

Tinica se je smejala in ni odgovorila ničesar, v Lomniku pa se je začelo dvigati nekaj mrkega. Kakor da je padlo iz zraka vanj, je začutil dvome in plaho nevero nad dekletovo minulostjo.

„Otroci in starci sploh nimajo minulosti —“

Skoro nevede je izrekel besede in Tini jih ni razumela — pa tudi ni premišljevala o njih. V njenih željah je vstalo življenje, pisan smeh in hrup, kjer se človek tesni ob človeku in je vendar skrit pred njim. In prav na tistem si je zaželela, da bi gospod prejenjal z razgovarjanjem in bi jo še enkrat povabil na veselico. Slovenci so tam — Francelj morda, boter Jože in drugi... Lomnik se je medtem počasi odmaknil od nje in je zaprosil otroško:

„Reci mi — ti! Hočeš?“

Tinica je pritrdila.

„Ali tikaš mnogo fantov?“

„Vsakega“, je odvrnilo dekle prešerno. In Lomnik se je zamislil:

„Čemu pa mene ne?“

„Saj bom!“

„Pa prej?“

„Z gospodi ni kar tako“, je pojasnila Tini v zadregi in se je ozrla v druga. Videl je njen verni pogled kakor smehljaj cvetlice v polju — in je izgubljal moč in oblast. Po dolgem premolku je izjavil kakor iz omotice:

„Ne veš, kako te imam rad —“

Dekle je sprejelo besede kakor igračke. Zardelo je do vratu in si je položilo roki v naročje... Lomnik pa je bil tak, da ni mogel spoznati samega sebe. Kakor uklenjen je bil od teh oči in od teh belih rok, od teh lahno naznačenih grudi dekletovih, ki so vzkipevale in padale tako mirno in enakomerno, da ni bilo mogoče prav ničesar razbrati iz tega valovanja. In kakor je bil nadložen, so ga premagale vse slabosti zaljubljenih ljudi. Prej je iskal usten, zdaj pa se je komaj upal dotakniti njenih prstov... Slednjič se je predramil:

„Greš z menoj?“

„Grem“, je pritrdila Tini veselo.

„In me boš tikala?“

„Bcm!“

Prišel jo je nase in jo je poljubljal, da so jo bolele ustnice.

XIV.

Veselica je potekala brez posebnega hrupa. Tini je pričakovala nečesa nenavadnega in je bila razočarana. Posamezne točke sporeda so potekale kakor po vrvi: Govori, mala predstavica — in zopet govori in modrovanje. Šele ko so naznačili udarci kladiva smrt starega leta, je nastopila živahnost in veselost. Ljudje so si začeli voščiti srečo — vse je mrgolelo semtertja in se je trlo po tesnih prostorih. V tisti gneči je opazila Tinica Vrtnikove.

„Francelj —“

Fant se je okrenil in je ni spoznal, ona pa mu je skušala pomagati z nagajivostjo.

„Ali si čisto pozabil na Tinico?“

Tedaj je vzkipelo začudenje in veselje, vpraševanje in pripovedovanje vse navprek. Sramežljivost, ki je prvi hip motila oba, se je polagoma umaknila topli presrčnosti. Nenadoma pa se je ozrl Francelj preko sestrične in je vprašal nekam mrko:

„Kdo pa je to?“

Tinica se je okrenila in je videla, kako pazijo nanjo Lomnikove prežeče oči. Začutila je utesnjenost in bojazen — in ni hotela odgovoriti.

„Tini —“

Bratranec jo je prijel za roko in jo je odvedel na prosto. Zunaj je bilo temno kakor v rogu.

„Tini —“

Bratrančev glas je bil tresoč — nekaj razkavega je zvenelo iz njega. Tinica se je privila k drugu in je zaihtela. Mraz ji je prešnil ude, da so bili kakor oledeneli — v srcu pa je pikala žalost in bol. Za trenotek jo je popolnoma popustila moč in razsodnost. Vse ji je odpovedalo in zavedala se je življenja samo še kakor v morečem snu. In zazdelo se ji je, da ne živi res ona, ampak nekaj čisto drugega, ki je prišlo iz minule nekdanjosti in jo je izpodrinilo in pregnalo, da ji je ostala samo glava. In še ta je čisto majčkена, neznatna in vroča kakor žerjavica.

Hotela je povedati občutke, toda misli so bile pretope in tudi izrazov ni mogla najti zanje. Zato je samo vzdihnila:

„Umrta bi —“

Fant je čutil drhtenje njenega telesa in njene tople solze na svojih rokah — pa ni mogel drugega kakor:

„Tini —“

Tako jo je držal objeto in sama žalost je bila v njem.

„Saj si naša, Tini“, ji je hotel povedati v tolažbo, toda misel je zastala in ni mogla preiti v besedo.

„Francelj, ti ne veš, kako je z menoj“, se je polagoma zavedlo dekle iz omotice.

Iz gostilniških prostorov je prihajal hrup. Tupatam je odprl kdo vrata in zmedeni, glušči in nerazločni glasovi so bušili v noč. Dekle se je prestrašilo vselej in vselej se je ozrlo, če morda ne pride ven on, ki ima zdaj oblast nad njo. Z nenavadno izrazitostjo se je zavedla svoje mladosti, teh nežnih let in z bridko jezo je mislila na očeta in na vse, kar jo je spominjalo nanj.

„Pobegnem — ali pa umrjem —“

Francelj se je nasmehnil — zdravje se je oglasilo v njem.

„Ali si bolna, Tinica?“

„Ne bolna, ne, ampak prodana!“

Tako grozna je bila beseda, da sta nekaj časa molčala oba. In šele zdaj je Francelj zaslutil, čemu se je Tini bala v sobi onih prežečih oči. Domislil se je svojih nad, ki jih je gojil na tihem ves čas izza tistih dni, ko je sestrična pribežala na Kočuh. Ponos kmeta, ki brani svojo last, mu je zbudil stotero misli in načrtov. Planil bi proti onemu človeku in bi ga zmel na drobno, da ne bi ostalo niti sluha prešernosti v njem.

„Tini, ti si moja —“

Beseda je zvenela kakor rešitev in dekle se je oprijelo tesneje njega, ki jo je izrekel.

„Pojdiva“, je prosila iskreno in v mislih ji je zagorela Kočuha mladostnih spominov kakor obljubljena dežela. Kar je zakrivila kdaj — vse bi popravila in poravnala, vse bi priznala in bi prosila odpuščenja... Samo proč odtod

Francelj se je okrenil, da bi šla. Doma razloži očetu, kako in kaj je s sestrično in počasi potem še svoje misli. Strehe je dovolj, dela in jela tudi ne manjka. — Ko je premislil vse, ni bila noč več tako črna in tudi mraz je izgubil svojo ostrino. —

Tedaj je planilo iz noči. Tini se je zgrozila in je hotela ubežati, toda Lomnik je siknil za njo:

„Tini!“

Obstala je kakor začarana in ni več mislila na beg. Samo drhtenje njenega telesa je izražalo grozo

„Kaj je“, se je zavzel Francelj in je zaman upiral oči v temo, da bi spoznal prišleca in položaj. V mrki slutnji je izustil zbadljivo proti neznancu.

„Vi se klatite z mojo — nevesto!“

Lomnikov glas je bil oduren in trd, Franclju pa se je zavrtelo pred očmi.

„Hinaška“, je siknil strasno in je odšel v temo. In ko je stopal sam, je bila noč temnejša nego kdajkoli prej in mraz ga je zbadal do mozga. Vendar je zaukal, da je planil glas široko po polju in še preko Drave. Tinica je občutila vriskanje kakor posmeh in zaničevanje in je z zategnjenim glasom pozvala bratranca:

„Francelj!“

Odziva ni bilo. Le on, ki je stal pri njej, ji je z roko zakril usta in jo je potegnil za seboj.

„Pes“, si je mislila Tinica, vendar je šla brez upora ž njim. Prav po tisti poti sta šla kakor pred leti z očetom in med potjo je mladenka spoznala, da je Lomnik pijan.

„Misliš, da boš uganjala po svoje —“ je rentočil z jezo nad njo in ji je grozil z roko.

Tinica se je branila boječe:

„Kaj?“

„Ti že pokažem — doma se bo že izkazalo. Misliš, da si prva —“

Tinico sta obhajala groza in obup. Prav natiho se je nadejala pomoči od očeta ali od matere. Zakaj ni ostala v Podgori! ... Zdaj — kaj namerava ta človek ž njo in kaj hoče od nje?! —

„Nisi prva, nisi zadnja — v oblasti te imam pa jaz,“ se je grohotal Lomnik in je užival obilo radosti v slutnjah. Pravzaprav ga je jezilo — vendar — kaj bi zavoljo bab! Ljubezen je šla čez gore — a dekleta — no, čemu pa ne bi, ko je priložnost blizu?! —

Nekam tiho sta prišla domov. Puškar Tomi ju je začul šele tedaj, ko sta že stala v veži in se je Lomnik opotekel, ko je iskal sobnih vrat.

„Ena bo že na varnem“, je predramil Tomi spečo ženo, ker ni mogel tiho prenašati svoje zadovoljnosti.

„Tako bo srečna — če bi le hotela biti pametna“, je pritrdila Matilda in je pomislila na eno in drugo znano družino, kjer so bile hčere pri štirinajstih letih tudi že obljubljene. Seve — pozneje je začelo cviliti in se je polagoma stvar razkadila in razlezla, da so naposled dekleta ostala mamice in zraven samice. Toda — to so bili delavci — kaj ve delavec o ljubezni, ko pozna samo pilo in žago in žago in pilo!? Anton pa je gospod in to je drugače

V sosednji sobi je medtem razlagal Lomnik:

„Zdaj naj se izkaže, koliko je v tebi goljufije!“ Silil je vanjo in ni odjenjal.

Zjutraj je obiskala Lomnika Matilda. Pisač je spal, o hčeri pa ni bilo sledu. In kakor je mati jokala in kakor je oče klel — o hčeri nista mogla zaznati drugega nego to, da jo je vzela noč.

„V Dravo je šla“, so rekli nekateri. In eno in drugo so si še pravili ljudje med seboj, da je Matilda prejkala marsikatero noč. Včasih je pravil kdo, da jo je videl eden ali drugi njegovih znancev v Celovcu v takem in takem kraju.

Tomi je hodil sključen in star, Matilda si je pulila lase, medtem ko je začejala Tini svoje žalostno romanje po svetu — — —

IGO GRUDEN:

POD ŠEMPOLAJEM.

Ženté sopara dviga se nad školje —
samó škržakov monotoni glasi
od vsepovsod se trgajo počasi,
kot suhi listi plavajo čez polje.

Na koncu njive legel v travo vol je,
ob njem počiva kmet, zavzdihne včasi;
že poldne odzvonilo je na vasi,
utrujen svet in duša je brez volje.

Še muren spi; ne oglasi se ptica;
kobilice vzduh strižejo po travi;
od Šempolaja dol hiti kmetica,

z bariglo v roki, z jerbasom na glavi
gre bosa čez vrzel — in topla v lica
zakliče vsa zasopla po daljavi.

